

ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (kolmas koda)

27. september 2006*

Kohtuasjas T-322/01,

Roquette Frères SA, asukoht Lestrem (Prantsusmaa), esindajad: advokaadid O. Prost, D. Voillemot ja A. Choffel,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A. Bouquet, W. Wils, A. Whelan ja F. Lelièvre, hiljem A. Bouquet, W. Wils ja A. Whelan, keda abistasid advokaadid A. Condomines ja J. Liygonie,

kostja,

mille esemeks on esiteks nõue tühistada 2. oktoobri 2001. aasta otsuse K(2001) 2931 (lõplik), mis on tehtud EÜ asutamislepingu artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohaldamise menetluses (juhtum COMP/E-1/36.756 — Naatriumglükoo-

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

naat), artiklid 1 ja 3, millega määratakse kindlaks hagejale määratud trahvi summa, teiseks nõue trahvisummat vähendada ja kolmandaks nõue tagastada hagejale temalt ebaseaduslikult sisse nõutud summad,

EUROOPA ÜHENDUSTE ESIMESE ASTME KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees J. Azizi, kohtunikud M. Jaeger ja F. Dehousse,

kohtusekretär: ametnik I. Natsinas,

arvestades kirjalikus menetluses ja 18. veebruari 2004. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse aluseks olevad asjaolud

- 1 Roquette Frères SA (edaspidi „Roquette”) on keemiatööstuses tegutsev äriühing. Ta toodab eelkõige naatriumglükonaati.

- 2 Naatriumglükonaat kuulub kelaativate ainete hulka, mis on tööstusprotsessi käigus metalliioone siduvad tooted. Nende protsesside hulka kuuluvad näiteks tööstuslik puhastamine (pudelite või tööriistade puhastamine), pindade töötlus (roostetõrje, rasvade eemaldamine, alumiiniumi graveerimine) ja vee töötlemine. Kelaatiivaid aineid kasutatakse toiduainete-, kosmeetika-, ravimi-, paberi- ja betoonitööstuses ning muudes tööstustes. Naatriumglükonaati müüakse kogu maailmas ja maailma turgudel on konkureerivad ettevõtjad olemas.

- 3 1995. aastal müüdi naatriumglükonaati maailmas kokku umbes 58,7 miljoni euro eest, sellest umbes 19,6 miljoni euro eest Euroopa Majandusühenduses (EMÜ). Vaidluse asjaolude asetleidmise ajal oli peaaegu kogu ülemaailmne naatriumglükonaadi tootmine viie ettevõtja käes, kellest esimene oli Fujisawa Pharmaceutical Co. Ltd (edaspidi „Fujisawa”), teine Jungbunzlauer AG (edaspidi „Jungbunzlauer”), kolmas Roquette, neljas Glucona vof (edaspidi „Glucona”), mida kuni detsembrini 1995 kontrollisid ühiselt Akzo Nobel NV (edaspidi „Akzo”) 100-protsendilise osalusega tütarettevõtja Akzo Chemie BV ja Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe BA (edaspidi „Avebe”), ning viies oli Archer Daniels Midland Co. (edaspidi „ADM”).

- 4 Ameerika Ühendriikide Justiitsministeerium teavitas 1997. aasta märtsis komisjoni sellest, et lüsiini ja sidrunhappe turul korraldatud uurimise tulemusena oli algatatud uurimine ka seoses naatriumglükonaadi turuga. Oktoobris ja detsembris 1997 ning veebruaris 1998 teatati komisjonile, et Akzo, Avebe, Glucona, Roquette ja Fujisawa olid mõõnnud endi osalust kartellikokkuleppes, mis seisnes naatriumglükonaadi hindade kindlaksmääramises ja nimetatud toote müügikoguste jagamises Ameerika Ühendriikide turul ja mujal. Pärast seda, kui ettevõtjad jõudsid Ameerika Ühendriikide Justiitsministeeriumiga kokkuleppele, määrasid Ühendriikide ametivõimud neile trahvid.

- 5 18. veebruaril 1998 saatis komisjon nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, esimene määrus asutamislepingu artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962,

13, lk 204, ELT eriväljaanne 08/01, lk 3), artikli 11 alusel informatsiooninõuded peamistele naatriumglükonaadi tootjatele, importijatele, eksportijatele ja ostjatele Euroopas.

- 6 Pärast informatsiooninõude saamist võttis Fujisawa komisjoniga ühendust ja teatas, et on eespool kirjeldatud uurimise käigus Ühendriikide ametiasutustega koostööd teinud ja soovib seda teha ka komisjoniga vastavalt komisjoni 18. juuli 1996. aasta teatisele, mis käsitleb trahvide määramata jätmist või vähendamist kartellide puhul (C 207, lk 4; edaspidi „koostööteatis“). Pärast 1. aprillil 1998 koos komisjoniga peetud nõupidamist esitas Fujisawa 12. mail 1998 kirjaliku avalduse ja toimiku, mis sisaldas kokkuvõtet kartelliga seonduvast ja mitmeid dokumente.
- 7 16. ja 17. septembril 1998 viis komisjon määruse nr 17 artikli 14 lõike 3 alusel Avebe, Glucona, Jungbunzlauer ja Roquette'i ruumides läbi uurimise.
- 8 10. novembril 1998 saatis komisjon ADM-ile informatsiooninõude. ADM teatas 26. novembril 1998 oma kavatsusest komisjoniga koostööd teha. 11. detsembril 1998 toimunud nõupidamisel esitas ADM „koostöö raames oma esimese panuse“. Seejärel esitati 21. jaanuaril 1999 ettevõtja avaldus ja asjakohased dokumendid.
- 9 Komisjon saatis 2. märtsil 1999 üksikasjalikud informatsiooninõuded Gluconale, Roquette'ile ja Jungbunzlauerile. Nimetatud ettevõtjad andsid 14., 19. ja 20. aprilli 1999. aasta kirjades teada oma soovist komisjoniga koostööd teha ja esitasid talle teatavat informatsiooni kartelli kohta. Komisjon saatis 25. oktoobril 1999 ADM-ile, Fujisawale, Gluconale, Roquette'ile ja Jungbunzlauerile täiendavad informatsiooninõuded.

- 10 17. mail 2000 saatis komisjon talle esitatud informatsiooni põhjal vastuväiteteatise Roquette'ile ja teistele ettevõtjatele, kes olid EÜ artikli 81 lõike 1 ja EMP lepingu artikli 53 lõike 1 rikkumisega seotud. Roquette ja kõik teised asjaomased ettevõtjad esitasid komisjoni teatisele vastuseks oma kirjalikud märkused. Ükski nendest ei taotlenud enda ärakuulamist ega vaidlustanud komisjoni vastuväiteteatises kirjeldatud asjaolude sisulist õigsust.
- 11 Komisjon saatis 11. mail 2001 Roquette'ile ja teistele asjaomastele ettevõtjatele täiendavad informatsiooninõuded.
- 12 2. oktoobril 2001 võttis komisjon vastu otsuse K(2001) 2931 (lõplik), mis on tehtud EÜ artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohaldamise menetluses (juhtum COMP/E-1/36.756 — Naatriumglükonaat; edaspidi „otsus“). Otsus tehti Roquette'ile kirja teel teatavaks 11. oktoobril 2001.
- 13 Otsus sisaldab muu hulgas järgmisi sätteid:

„Artikkel 1

[Akzo], [ADM], [Avebe], [Fujisawa], [Jungbunzlauer] ja [Roquette] on rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1 ja alates 1. jaanuarist 1994 EMP lepingu artikli 53 lõiget 1, osaledes vältavas keelatud kokkuleppes ja/või kooskõlastatud tegevuses naatriumglükonaadi sektoris.

Rikkumine kestis:

- [Akzo], [Avebe], [Fujisawa] ja [Roquette'i] puhul veebruarist 1987 kuni juunini 1995;
- [Jungbunzlaueri] puhul maist 1988 kuni juunini 1995;
- [ADM-i] puhul juunist 1991 kuni juunini 1995.

[...]

Artikkel 3

Artiklis 1 nimetatud rikkumiste eest on määratud järgmised trahvid:

a) [Akzo]	9 miljonit eurot,
b) [ADM]	10,13 miljonit eurot,
c) [Avebe]	3,6 miljonit eurot,
d) [Fujisawa]	3,6 miljonit eurot,
e) [Jungbunzlauer]	20,4 miljonit eurot,
f) [Roquette]	10,8 miljonit eurot

[...]"

- 14 Otsuses võttis komisjon trahvisumma määramisel aluseks suunised määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171; edaspidi „suunised”) ja koostööteatise.
- 15 Esiteks määras komisjon rikkumise raskusastme ning kestuse põhjal kindlaks trahvi põhisumma.
- 16 Rikkumise raskusastme osas leidis komisjon kõigepealt, et asjaomased ettevõtjad on toime pannud väga raske rikkumise, arvestades selle laadi, tegelikku mõju naatriumglükonaadi turule EMP-s ja asjaomase geograafilise turu suurust (otsuse põhjendus 371).
- 17 Seejärel leidis komisjon, et on vaja võtta arvesse tegelikku majanduslikku suutlikkust konkurentsi kahjustada ja määrata selline trahvimäär, mis tagaks piisava hoiatava mõju. Seetõttu liigitas komisjon ettevõtjad kahte kategooriasse, tuginedes asjaomaste ettevõtjate naatriumglükonaadi müügi ülemaailmsele käibele aastal 1995 — rikkumise perioodi viimane aasta —, mille kohta ettevõtjad olid pärast komisjonilt informatsiooninõuete saamist andmed esitanud ja mille põhjal komisjon arvutas välja nende ettevõtjate vastavad turuosad. Esimesse kategooriasse liigitas ta ettevõtjad, kelle turuosad olid tema valduses oleva teabe kohaselt naatriumglükonaadi ülemaailmsel turul üle 20%, nimelt Fujisawa (35,54%), Jungbunzlauer (24,75%) ja Roquette (20,96%). Nendele ettevõtjatele määras komisjon trahvi lähtesummaks 10 miljonit eurot. Teise kategooriasse liigitas komisjon ettevõtjad, kelle turuosad olid tema valduses oleva teabe kohaselt naatriumglükonaadi ülemaailmsel turul alla 10%,

nimelt Glucona (ligikaudu 9,5%) ja ADM (9,35%). Nendele ettevõtjatele määras komisjon trahvi lähtesummaks 5 miljonit eurot, st Akzole ja Avebele, kes ühiselt omasid osalust Gluconas, 2,5 miljonit eurot kummalegi (otsuse põhjendus 385).

- 18 Selleks et ühelt poolt tagada trahvi piisavalt hoiatav mõju ja teiselt poolt võtta arvesse asjaolu, et suurtel ettevõtjatel on õigus- ja majandusteadmised ning vastavad infrastruktuurid, mis võimaldavad neil paremini oma rikkumise olemust ja sellest konkurentsioiguse seisukohalt tulenevaid tagajärgi hinnata, korrigeeris komisjon lähtesummat. Selle tulemusena kohaldas komisjon asjaomaste ettevõtjate suurust ja koguvahendeid arvestades ADM-ile ja Akzole määratud lähtesummadele koefitsienti 2,5 ja seega tõstis selle lähtesumma ADM-i puhul 12,5 miljoni euroni ja Akzo puhul 6,25 miljoni euroni (otsuse põhjendus 388).
- 19 Võtmaks arvesse iga ettevõtja poolt toime pandud rikkumise kestust, suurendati selliselt määratletud lähtesummat 10% võrra aasta kohta, st Fujisawa, Akzo, Avebe ja Roquette'i lähtesummat suurendati 80%, Jungbunzlaueri lähtesummat 70% ja ADM-i lähtesummat 35% (otsuse põhjendused 389–392).
- 20 Nii määras komisjon Roquette'i puhul trahvi põhisummaks 18 miljonit eurot. ADM-i, Akzo, Avebe, Fujisawa ja Jungbunzlaueri puhul määrati põhisummadeks vastavalt 16,88, 11,25, 4,5, 18 ja 17 miljonit eurot (otsuse põhjendus 396).
- 21 Teiseks suurendati Jungbunzlauerile määratud trahvi põhisummat raskendavate asjaolude tõttu 50% võrra, kuna nimetatud ettevõtjal oli kartellis juhtiv roll (otsuse põhjendus 403).

- 22 Kolmandaks uuris komisjon teatud ettevõtjate esitatud argumente, mille kohaselt tuli nende puhul arvesse võtta kergendavaid asjaolusid, ja lükkas need argumendid tagasi (otsuse põhjendused 404–410).
- 23 Neljandaks nõustus komisjon vastavalt koostööteatise B osale selle trahvisumma, mis Fujisawale oleks määratud koostöö puudumisel, „väga suure vähendamisega” (80%). Peale selle leidis komisjon, et ADM ei täitnud oma trahvisumma „väga suureks vähendamiseks” koostööteatise C osas ette nähtud tingimusi. Lõpuks vähendas komisjon koostööteatise D osa alusel „märkimisväärselt” (40%) ADM-i ja Roquette'i trahvisummat ning 20% Akzo, Avebe ja Jungbunzlaueri trahvisummat (otsuse põhjendused 418, 423, 426 ja 427).
- 24 19. märtsil 2002 tunnistas komisjon otsuse Jungbunzlauerit puudutavas osas kehtetuks. 29. septembril 2004 tegi komisjon Jungbunzlaueri ja kolme Jungbunzlaueri kontserni kuuluva ettevõtja (Jungbunzlauer Ladenburg GmbH, Jungbunzlauer Holding AG ja Jungbunzlauer Austria AG) suhtes uue otsuse K(2004) 3598, mis käsitleb EÜ artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohaldamise menetlust (juhtum COMP/E-1/36.756 — Naatriumglükonaat; edaspidi „29. septembri 2004. aasta otsus”), määrates neile 19,04 miljoni euro suuruse trahvi osalemise eest kartellis naatriumglükonaadi sektoris. Nimetatud otsuse neli adressaati esitasid 23. detsembril 2004 selle otsuse peale hagi Esimese Astme Kohtusse. Hagi registreeriti Esimese Astme Kohtu kantseleis numbri T-492/04 all.

Menetlus ja poolte nõuded

- 25 Roquette esitas Esimese Astme Kohtu kantseleisse 20. detsembril 2001 saabunud hagiavaldusega käesoleva hagi.

- 26 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Esimese Astme Kohus (kolmas koda) avada suulise menetluse ja esitas Esimese Astme Kohtu kodukorra artiklis 64 ette nähtud menetlust korraldavate meetmete raames pooltele kirjalikud küsimused, millele pooled vastasid ettenähtud tähtaja jooksul.
- 27 Poolte kohtukõned kuulati ära 18. veebruari 2004. aasta kohtuistungil.
- 28 Pärast eelkõige Jungbunzlauerile adresseeritud 29. septembri 2004. aasta otsuse tegemist palus Roquette 2. veebruari 2005. aasta kirjas esimese võimalusena menetlust korraldavate meetmete võtmist Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 64 lõike 4 alusel ja teise võimalusena Esimese Astme Kohtu poolt kõigi vajalike meetmete võtmist, nagu näiteks kohtuvaidluse uuendamine või kohtuasjade liitmine. Lähtudes õigusmõistmise korrakohase toimimise põhimõttest, palus Esimese Astme Kohus menetlust uuendamata komisjonil võtta Roquette'i taotluse suhtes seisukoht. Komisjon teatas 7. märtsi 2005. aasta kirjas, et tema arvates ei ole vaja Roquette'i taotlust rahuldada.
- 29 Roquette palub Esimese Astme Kohtul:
- tühistada otsuse artikkel 1 osas, milles on tuvastatud, et tema puhul kestis rikkumine veebruarist 1987 kuni juunini 1995;
  - tühistada otsuse artikkel 3 osas, milles talle määratakse trahv 10,8 miljonit eurot;

- kasutada oma täielikku pädevust talle määratud trahvisumma vähendamiseks;

- kohustada komisjoni talle hüvitama ebaseaduslikult sisse nõutud trahvisumma (põhisumma ja intress, mille määr on 3,76%);

- mõista kohtukulud välja komisjonilt.

30 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

- jätta hagi rahuldamata;

- mõista kohtukulud välja Roquette'ilt.

Õiguslik käsitlus

31 Roquette'i väited, mis puudutavad kõik talle määratud trahvi summa kindlaksmääramist, käsitlevad: esiteks rikkumise raskusastet, teiseks rikkumise kestust, kolmandaks kergendavate asjaolude olemasolu, neljandaks tema koostööd haldusmenetluses ja viiendaks *ne bis in idem* põhimõtte kohaldamist, võttes arvesse talle Ühendriikide ametiasutuste poolt määratud trahve.

I — Rikkumise raskusaste

A — Sissejuhatus

- 32 Mis puudutab komisjoni hinnangut seoses rikkumise raskusastmega, siis Roquette esitab kolm argumenti: esiteks arvessevõetava käibe vale kindlaksmääramine; teiseks kartelliga turule avaldatava tegeliku mõju väär hindamine; kolmandaks Roquette'i käitumise arvesse võtmata jätmine.
- 33 Enne argumentide põhjendatuse kohta seisukoha võtmist on otstarbekas meelde tuletada mõningaid komisjoni poolt otsuses seoses rikkumise raskusastmega antud hinnanguid.
- 34 Otsusest selgub, et rikkumise raskusastme hindamisel leidis komisjon kõigepealt, et kõnealused ettevõtjad olid toime pannud väga raske rikkumise, arvestades selle laadi, tegelikku mõju naatriumglükonaadi turule EMP-s ja asjaomase geograafilise turu suurust, mis hõlmas kogu EMP-d (otsuse põhjendused 334–371).
- 35 Seejärel leidis komisjon, et kõnealuste ettevõtjate suhtes tuli kohaldada „erinevat kohtlemist, et võtta arvesse nende ettevõtjate tegelikku majanduslikku suutlikkust konkurentsi oluliselt kahjustada [...] ja määrata trahv tasemel, mis tagab piisava hoiatava mõju”. Selles kontekstis märkis komisjon, et ta võtab arvesse iga ettevõtja konkreetset osatähtsust ja seega tema õigusvastase käitumise tegelikku mõju konkurentsile (otsuse põhjendused 378 ja 379).

- 36 Nende asjaolude hindamisel tugines komisjon kõnealuste ettevõtjate naatriumglükonaadi ülemaailmsele käibele viimasel rikkumisperioodil ehk 1995. aastal. Selles osas leidis komisjon, et „[kuna naatriumglükonaadi] turg on ülemaailmne, annavad need käibed parima võimaliku ülevaate kartellis osalenud ettevõtjate suutlikkusest teistele ühisturul ja/või EMP turul tegutsevatele ettevõtjatele märkimisväärset kahju tekitada” (otsuse põhjendus 381). Komisjon lisis, et tema arvates toetab seda meetodit asjaolu, et tegemist oli ülemaailmse kartelliga, mille eesmärk oli eelkõige turgude jagamine maailma tasandil ja teatud EMP piirkondade vabastamine konkurentsist. Ta leidis, et ühe kartelliosalise ülemaailmne käive andis ülevaate tema panusest kartelli tõhususse tervikuna või vastupidi ebastabiilsusest, mis kartelli oleks mõjutanud, kui see isik ei oleks kartellis osalenud (otsuse põhjendus 381).
- 37 Sellest lähtudes pidas komisjon vajalikuks määratleda kaks ettevõtjate kategooriat: esiteks kategooria, mis koosnes „kolmest põhilisest naatriumglükonaadi tootjast, kelle turuosad ülemaailmsel turul ületasid 20%, ja teiseks kategooria, mille moodustasid ettevõtjad, „kelle turuosad naatriumglükonaadi ülemaailmsel turul olid tunduvalt väiksemad (alla 10%)” (otsuse põhjendus 382). Nii määras komisjon 10 miljoni euro suuruse lähtesumma esimese kategooria ettevõtjatele, kelle hulka kuulusid Fujisawa, Jungbunzlauer ja Roquette, kelle turuosad olid vastavalt ligikaudu 36%, 25% ja 21%, ning 5 miljoni euro suuruse lähtesumma teise kategooriasse kuuluvatele ettevõtjatele Gluconale ja ADM-ile, kelle mõlema turuosa on ligikaudu 9%. Kuna Akzo ja Avebe omasid Gluconas ühiselt osalust, võttis komisjon kummagi äriühingu puhul aluseks 2,5 miljoni euro suuruse põhisumma (otsuse põhjendus 385).
- 38 Selleks et ühelt poolt tagada trahvi piisavalt hoiatav mõju ja teiselt poolt võtta arvesse asjaolu, et suurtel ettevõtjatel on õigus- ja majandusteadmised ning infrastruktuurid, mis võimaldavad neil paremini oma rikkumise olemust ja sellest konkurentsioiguse seisukohalt tulenevaid tagajärgi hinnata, korrigeeris komisjon lähtesummat. Selle tulemusena kohaldas komisjon asjaomaste ettevõtjate suurust ja

koguvahendeid arvestades ADM-ile ja Akzole määratud lähtesummadele koefitsienti 2,5 ja seega tõstis selle lähtesumma ADM-i puhul 12,5 miljoni euroni ja Akzo puhul 6,25 miljoni euroni (otsuse põhjendus 388).

B — Käibe kindlaksmääramine

1. Poolte argumendid

³⁹ Roquette väidab sisuliselt seda, et komisjon ei määranud trahvi põhisumma arvutamisel arvessevõetavat käivet kindlaks õigesti. Roquette'i arvates on komisjoni ekslik hinnang tingitud sellest, et ta võttis arvesse käibe, mis hõlmab ka „emalahuste” käivet, kuigi varem oli ta möönnud, et kartelliga seoses arvesse võetud naatriumglükonaadi turg „emalahuseid” ei hõlma.

⁴⁰ Olles meelde tuletanud, et „emalahused” olid väljaspool otsuse kohaldamisala, rõhutab Roquette, et 19. novembri 1999. aasta kirjast ja tema poolt komisjoni 2. märtsi 1999. aasta informatsiooninõudele 3. mail 1999 koostatud vastusest ning vastuväiteteatele 25. juulil 2000 esitatud märkustest tuleneb, et tema poolt vedeliku kujul toodetav naatriumglükonaat on vaid erilise tootmisprotsessi tulemusena saadav „emalahus” ja seega erineb see konkurentide toodetest. Selle põhjal vaidlustab ta väite, et komisjon ei saanud aru saada, et Roquette'i nimetatud „vedel glükonaat” on „emalahus” ja mitte naatriumglükonaat vedeliku kujul, nagu seda toodavad Roquette'i konkurendid. Roquette viitab sellega seoses ka komisjoni seisukohale kostja vastuses, kus viimane möönab kaudselt, et see, mida Roquette nimetab „emalahuseks”, ei ole täpselt sama mis naatriumglükonaat vedeliku kujul.

41 Roquette vaidleb vastu sellele, et tema poolt 2. märtsi 1999. aasta ja 11. mai 2001. aasta informatsiooninõuetele 3. mail 1999 ja 21. mail 2001 saadetud vastustes viite puudumine „emalahustele” võiks õigustada seda, et komisjon ei erista glükonaatide „emalahuseid” naatriumglükonaadist vedeliku kujul. Ta rõhutab, et ta vastas informatsiooninõuetele komisjoni vorminõuete kohaselt, milles ei eristatud „vedelaid glükonaate” „emalahustest”. Peale selle oleks tulnud Roquette’i arvates tema poolt esitatud informatsiooni, sh andmeid käivete kohta, hinnata varasemate selgituste valguses, mis viitavad sellele, et vedelad glükonaadid ei olnud kartellikokkuleppega hõlmatud tooted. Sellega seoses viitab ta ka Fujisawa 12. mai 1998. aasta kirjalikele märkustele, milles viimane on tema arvates möönnud, et „emalahused” ei kujuta endast valmistoodet ega olnud kartellikokkuleppega hõlmatud. Asjaolu, et osalised ei ole vedela naatriumglükonaadi kartellikokkuleppest välistamist nimetanud, ei takista Roquette’i arvates kõigil kolmandatel isikutel ja komisjonil aru saamast, et see kokkulepe „emalahuseid” ei hõlma. Nii võis komisjon Roquette’i arvates teada, et see, mida Roquette nimetas „vedelaks glükonaadiks”, oli tegelikult „emalahus”.

42 Seetõttu väidab Roquette, et kuna ta ei võinud kahelda selles, et komisjon on vedela naatriumglükonaadi olemusest aru saanud, ja kui komisjon leidis, et tema valduses olev informatsioon on ebapiisav, siis oli komisjon hooletu, jättes käivete arutamisel küsimata vajalikud selgitused seoses Roquette’i ja teiste ettevõtjate „vedela glükonaadi” eristamisega (Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-310/94: Gruber + Weber vs. komisjon, EKL 1998, lk II-1043, punkt 242). Roquette on seisukohal, et kui komisjon oleks olnud hoolsam, oleks ta saanud muid dokumente, mis Roquette’i poolset „emalahuste” tootmist tõendavad. Roquette esitab kohtule oma juhatuse esimehe tõendi, mis kinnitab, et Roquette’i vedel naatriumglükonaat on „emalahus” ja et Roquette ei tootnud muid vedelaid naatriumglükonaate kui „emalahused”.

43 Teise võimalusena leiab Roquette, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole oluline, kelle süü tõttu trahvi arutamisel viiga tekkis, ja vea olemasolul tuleb trahvi

seetõttu igal juhul vähendada (Esimese Astme Kohtu 11. märtsi 1999. aasta otsus kohtuasjas T-156/94: *Aristrain vs. komisjon*, EKL 1999, lk II-645, punktid 584–586).

- 44 Seetõttu leiab Roquette, et trahvisumma kindlaksmääramisel ei tohtinud tema arvessevõetava käibe hulka arvata „emalahuste” müügi käivet. Kuid käive, mida otsuse põhjenduses 48 võeti arvesse trahvi põhisumma arvutamisel, sisaldas Roquette’i „emalahuste” käivet.
- 45 Selle komisjoni hindamisvea tõttu on rikkumise esemeks oleva Roquette’i toote käive väiksem kui arvessevõetud käive. Selle hindamisvea tõttu tegutseb komisjon selles asjas iseenese ja Euroopa Kohtu normidele ning võrdsuse ja proportsionaalsuse põhimõttele vastupidiselt. Järelikult ei tule Roquette’i liigitada „esimese kategooria” tootjate hulka, kelle turuosa on suurem kui 20% ja kelle trahvi kindlaksmääratud põhisumma on 10 miljonit eurot, ning komisjon on määranud liiga kõrge trahvi.
- 46 Roquette tuletab veel meelde, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on kartellis osalevatest ettevõtjatest igäühe osatähtsuse hindamisel põhielemendiks käive ja rikkumise ulatuse näitajana võib arvesse võtta ainult kartellikokkuleppe esemeks olevate kaupade käibe (Euroopa Kohtu 7. juuni 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 100/80–103/80: *Musique diffusion française jt vs. komisjon*, EKL 1983, lk 1825, punkt 120; eespool punktis 42 viidatud Esimese Astme Kohtu otsus *Gruber + Weber vs. komisjon*, punkt 237, ja 11. märtsi 1999. aasta otsus kohtuasjas T-157/94: *Ensidesa vs. komisjon*, EKL 1999, lk II-707). Ta leiab, et asjaolu, et pärast „emalahuseid” puudutavate tulemuste väljajätmist toimunud käibe vähenemist jäeti trahv samale tasemele, rikub võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtet. Täiendavalt tuletab ta meelde, et Esimese Astme Kohus on trahvi määramisel oma täielikku pädevust teostades komisjonist sõltumatu.

47 Komisjon lükkab kõik Roquette'i argumendid tagasi. Ta leiab, et mitte miski ei võimaldanud tal teada, et Roquette'i vedel naatriumglükonaat on „emalahus”. Komisjoni arvates säilitas Roquette teadlikult selles küsimuses ebaselguse. Selle kinnituse põhjendamiseks viitab komisjon Roquette'i poolt informatsiooninõuetele 3. mail 1999 ja 21. mail 2001 saadetud vastustele ja Roquette'i 19. novembri 1999. aasta kirjale lisatud äridokumentidele. Komisjon märgib, et Roquette mainib kõigis nendes dokumentides vedelat naatriumglükonaati, täpsustamata et on tegemist „emalahusega”. Peale selle ei võimaldanud Roquette'i 19. novembri 1999. aasta kirjas toodud viited vedela naatriumglükonaadi ja „emalahuste” kohta teha kindlat järeldust, et Roquette turustas vaid „emalahuse” tüüpi vedelat naatriumglükonaati. Komisjon rõhutab asjaolu, et Roquette teadis, et informatsiooninõuete saatmise eesmärk oli hinnata kartelliga hõlmatud turgu, et arutada trahvid. Seetõttu leiab ta, et on väheusutav, et Roquette informatsiooninõuetele vastates ei maininud oma vedela naatriumglükonaadi olemuse kohta seetõttu, et ta pidi järgima talle saadetud vormi, ja kartusest, et sellest kõrvale kaldudes ei täida ta oma koostöökohustust. Komisjon vaidlustab eespool punktis 42 viidatud kohtuotsuse Gruber + Weber vs. komisjon, millele Roquette tugines, asjakohasuse, kuna käesolevas asjas Roquette eksitas teda. Lõpuks rõhutab ta, et ükski kartelliosalistest ei maininud menetluse jooksul, et Roquette'i naatriumglükonaat vedelal kujul võiks olla kartellikokkuleppest välja jäetud.

48 Lisaks rõhutab komisjon, et kuigi Roquette'i vedelal kujul tooted oleks tulnud tema naatriumglükonaadiga seonduva käibe arvutamisel välja jätta, ei mõjuta see komisjoni poolt kindlaks määratud trahvi lähtesummat suuruses 10 miljonit eurot.

49 Ta märgib, et trahv peab olema proportsionaalne rikkumise raskusastme ja kestusega ning mitte ettevõtja konkreetse käibega. Suunised näevad ette, et seda raskusastet tuleb hinnata, lähtudes rikkumise laadist, rikkumise mõjust turule, kui see on mõõdetav, ja asjaomase turu geograafilisest suurusest. Peale selle mõõndakse suuniste punktis 1 A ja ka kohtupraktikas, et võrdsuse põhimõtte kohaldamine võib sama tegevuse puhul viia ka asjaomastele ettevõtjatele erineva trahvisumma

määramiseni, ilma et see eristamine põhineks aritmeetilisel arvutusel (Esimese Astme Kohtu 13. detsembri 2001. aasta otsus kohtuasjas T-48/98: Acerinox vs. komisjon, EKL 2001, lk II-3859, punkt 90).

- 50 Antud asjas leiab komisjon, et isegi kui Roquette'i turuosa tuli vähendada 20,96%-lt 17,4%-le, jäi Roquette üheks kolmest peamisest naatriumglükonaadi tootjast, kellele tuli määrata trahvi lähtesummaks 10 miljonit eurot. Roquette on jätkuvalt kaugel eespool ADM-ist ja Glucona emattevõtjatest, kellele kuulus alla 10% suurune turuosa ja kellele oli määratud 5 miljoni euro suurune trahv.

2. Esimese Astme Kohtu hinnang

- 51 Kõigepealt tuleb meelde tuletada, et vastavalt otsuse põhjendustele 34–38 on selge, et rikkumise esemeks olev toode on naatriumglükonaat, mis hõlmab tahket naatriumglükonaati, vedelat naatriumglükonaati ja glükoonhapet, v.a „emalahuseks” nimetatud toode.
- 52 Peale selle selgub otsuse põhjendustest 48 ja 381, et komisjon võttis arvesse need käibed, millele kartelli osalised viitasid oma vastustes komisjoni informatsiooni-nõuetele, ja et need käibed vastavad iga kartelliosalise naatriumglükonaadi müügi ülemaailmsetele käivetele rikkumise viimasel aastal ehk aastal 1995. Selle põhjal leidis komisjon, et 1995. aastal ulatus Roquette'i naatriumglükonaadi ülemaailmne käive 12 293,62 miljardi euroni ja sellest tulenev turuosa oli hinnatud 20,96%-le (otsuse põhjendus 48).

- 53 Vastuseks Esimese Astme Kohtu kirjalikule küsimusele kinnitas komisjon, et 12 293,62 tuhat eurot vastas 80 216 582-le Prantsuse frangile, st summale, mille Roquette oli komisjonile teatanud oma 21. mai 2001. aasta vastuses informatsiooninõudele. Sellest 21. mai 2001. aasta vastusest selgub, et summa 80 216 582 Prantsuse franki, mis oli Roquette'i naatriumglükonaadi ülemaailmne käive 1995. aastal, hõlmab Roquette'i käivet tahke naatriumglükonaadi osas (60 517 501 Prantsuse franki), naatriumglükonaadi osas vedelal kujul (16 029 382 Prantsuse franki) ja glükoonhappe osas (3 669 699 Prantsuse franki) aastal 1995.
- 54 Roquette lisas oma repliigile juhatuse esimehe koostatud tõendi, mille kohaselt turustas ta 1995. aastal ja varem nimetuse all „vedel naatriumglükonaat” vaid „emalahuseid”. Komisjon ei ole seda avaldust vaidlustanud ei oma vasturepliigis, Esimese Astme Kohtu kirjalikele küsimustele esitatud vastustes ega ka kohtuistungil.
- 55 Järelikult on selge, et komisjoni poolt arvesse võetud Roquette'i käive hõlmas ka „emalahuste” müügi käivet, kuigi see toode ei olnud kartellikokkuleppe esemeks. Sellest järeldub, et trahvisumma kindlakstegemisel arvesse võetud Roquette'i käive on ekslik. Nii määrati Roquette'ile ekslikult trahv, mille summa ei kajasta adekvaatselt tema positsiooni rikkumise esemeks oleva toote turul.
- 56 Nimetatud eksimuse tagajärgi hinnatakse edaspidi pärast Roquette'i esitatud muude väidete analüüsimist, kui Esimese Astme Kohus teostab oma täielikku pädevust.

C — Kartelli tegelik mõju

1. Esialgsed märkused

- 57 Roquette väidab sisuliselt seda, et kui komisjon hindas kartelli tegelikku mõju kõnealusele turule, ei võtnud ta arvesse seda, et kartelli mõju oli piiratud. Järelikult toimis komisjon vastuolus iseene praktikaga ja selgelt väljakujunenud kohtupraktikaga, rikkudes määruse nr 17 artiklit 15 ja proportsionaalsuse põhimõtet.
- 58 Sellega seoses tuleb meelde tuletada väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt tuleb rikkumiste raskusaste kindlaks määrata seoses mitme asjaoluga, nagu eelkõige konkreetse juhtumi eripärased tehilolud, ilma et kohustuslikult arvesse võetavatest tingimustest oleks kehtestatud siduvat või ammendavat loetelu (Euroopa Kohtu 25. märtsi 1996. aasta määrus kohtuasjas C-137/95 P: SPO jt vs. komisjon, EKL 1996, lk I-1611, punkt 54; Euroopa Kohtu 17. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-219/95 P: Ferriere Nord vs. komisjon, EKL 1997, lk I-4411, punkt 33, ja Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-9/99: HFB jt vs. komisjon, EKL 2002, lk II-1487, punkt 443).
- 59 Suunistes (punkti 1 A esimene lõik) märkis komisjon, et rikkumise raskusastme hindamisel võtab ta peale rikkumise laadi ja asjaomase geograafilise turu suuruse arvesse rikkumise „tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta”.
- 60 Antud asjas selgub otsuse põhjendustest 334–388, et komisjon tööpoolest määras trahvisumma kindlaks rikkumise raskusastmest lähtudes, arvestades neid kolme

kriteeriumi. Selles kontekstis arvestas ta eelkõige seda, et kartellil oli „tegelik mõju” naatriumglükonaadi turule (otsuse põhjendus 371).

61 Otsuse põhjenduses 340 esitas komisjon järgmise analüüsi:

„Komisjon leiab, et rikkumisel, mille panid toime ettevõtjad, kes käesolevas otsuses nimetatud ajavahemikul esindasid üle 90% maailma ja 95% Euroopa naatriumglükonaadi turust, oli EMP-s sellele turule tegelik mõju, kuna see rikkumine oli toime pandud hoolikalt. Kuna kartelli tegevuse eesmärk oli konkreetselt piirata müügikoguseid, kasutada kõrgemaid hindu kui need, mis muidu oleksid kehtinud, ja piirata müüki teatud klientidele, siis on see tegevus pidanud mõjutama tavapärasest turukäitumise skeemi ning on seega turgu mõjutanud.”

62 Otsuse punktis 341 rõhutas komisjon, et „[k]õnealuste kokkulepete täitmist ja sellega turule avaldatava mõju küsimust on võimaluse piires eristatud”, aga on „siiski vältimatu, et teatud faktilised asjaolud, mida nende kahe punktiga seonduvate järelduste tegemisel kasutati, on kattuvad”.

63 Selle pinnalt analüüsis komisjon esiteks kartellikokkuleppe täitmist (otsuse põhjendused 342–351). Tema arvates oli kartellikokkuleppe täitmine tõendatud erinevate asjaoludega, mis seonduvad müügikvootidega, mida komisjon pidas kartelli nurgakiviks. Peale selle tõi komisjon välja asjaolu, et „[k]artelli iseloomustas kestev soov määrata kindlaks siht- ja/või miinimumhinnad”, ja lisas, et tema arvates „[n]endel hindadel pidi olema mõju osaliste käitumisele, kuigi nad ei saavutanud

neid hindu süstemaatilisel” (otsuse põhjendus 348). Komisjon jõudis järeldusele, et „[kartellikokkuleppe] tõhusas täitmisel ei saa kahelda” (otsuse põhjendus 350).

- 64 Teiseks hindas komisjon rikkumise mõju naatriumglükonaadi turule. Sellega seoses viitas ta kõigepealt asjaomase turu hindamisele otsuse põhjendustes 34–41. Viidates seejärel juba otsuse põhjendustes 235 ja 236 antud hinnangule, kinnitas komisjon Roquette’i ruumidest kaasa võetud tabelitele (edaspidi „graafikud”) tuginedes järgmist (otsuse põhjendus 354):

„Roquette’i ruumides läbi viidud kontrolli käigus leitud [graafikutest] nähtuv hindade muutumine näitab seda, et kartelliosaliste taotletav eesmärk oli vähemalt osaliselt saavutatud. Kaks [graafikut], mis illustreerivad hindade kujunemist Prantsuse frankides Euroopa naatriumglükonaadi turul aastatel 1977–1995, näitavad langust aastal 1985. See muutus tulenes nähtavasti varasema kartelli lõppemisest ja sellele järgnenud tootmisvõimsuste kasutamise kasvust. 1986. aasta lõpus oli hindade tase 1985. aasta algusega võrreldes langenud peaaegu poole võrra. On väga tõenäoline, et nende kokkulepete rakendamine, millega loodi uus kartell alates 1986. aastast, aitas oluliselt kaasa suurele hindade tõusule (kahekordistumisele) ajavahemikul 1987–1989. Pärast 1989. aastal toimunud langust, mis oli väiksem kui aastal 1985, jäi hinnatase kuni 1995. aastani ligikaudu 60% võrra kõrgemale kui aastal 1987.”

- 65 Otsuse põhjendustes 235 ja 236, millele viitab otsuse põhjendus 354, märkis komisjon järgmist:

„(235) Kaks Roquette’i ruumidest kontrolli käigus kaasa võetud dokumenti on piisavalt selgesõnalised ja kujutavad endast tõendeid tulemuste kohta, mida

kartell naatriumglükonaadi osas saavutas. Need dokumendid sisaldavad eelkõige [graafikut] „Euroopa” keskmise naatriumglükonaadi hinna kohta aastatel 1977–1995.

(236) [Üks graafikutest] näitab selgelt, et aastatel 1981 ja 1987, kui täideti vastavalt „esimest” ja „teist” kartellikokkulepet, tõusid hinnad väga kiiresti. Hinnad langesid järsult aastal 1985, mis langeb kokku „esimese” kartelli lõpuga, kui Roquette kartellist lahkus. Ajavahemikul 1987–1989 tõusis naatriumglükonaadi hind tugevasti — lausa kahekordselt. Seejärel, aastatel 1989–1995 jäi hind umbes 60% kõrgemaks, kui see oli olnud 1987. aasta mõõnaperioodil. Tuleb märkida, et vastupidi ajavahemikule 1981–1986 suudeti naatriumglükonaadi hinda väga kõrgena hoida kuni aastani 1995.”

⁶⁶ Seejärel võttis komisjon kokku, analüüsis ja lükkas tagasi osaliste erinevad argumendid, mis nad olid haldusmenetluses esitanud, et kummutada komisjoni järeldust Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikute kohta. Mis puudutab ADM-i argumente, mille kohaselt oleks samasugune hindade muutumine leidnud aset ka kartelli puudumisel, siis komisjon leidis järgmist (otsuse põhjendused 359, 365 ja 369):

„(359) [...] ADM-i esitatud argumendid ei tõenda veenvalt seda, et kartellikokkuleppe täitmine ei saanud mängida hindade kõikumisel mingit rolli. Kuigi on tõsi, et ADM-i pakutud stsenaarium võib saada tõeks kartelli puudumisel, sobib see väga hästi ka olemasoleva salajase kokkuleppega. 80-ndate aastate keskel täheldatud võimsuse kasv võib üheaegselt olla nii esimese kartelli (1981–1985) lõppemise põhjus kui ka tagajärg. Mis puudutab hindade muutumist alates 1987. aastast, siis see on täielikult kooskõlas sellel ajavahemikul toimunud kartelli tegevuse taastumisega. Järelikult ei saa asjaolu, et naatriumglükonaadi hinnad tõusma hakkasid, selgitada ainuüksi

konkurentsiga, vaid seda tuleb tõlgendada osaliste vahel „hindade alammäära” kohta sõlmitud kokkuleppe, turuosade jagamise ning info- ja järelevalvesüsteemi valguses. Kõik need faktorid on hinnatõusule kaasa aidanud.

[...]

- (365) [Üks] Roquette’i juurest leitud [graafikutest] kinnitab seda, et ajavahemikul 1991–1995 ehk ajal, mil ADM kartellis osales, jäid hinnad stabiilseks või langesid vähesel määral. Miski ei viita sellele, et hinnad oleksid tugevasti langenud, ega veel vähem sellele, et need ei oleks olnud tasuvad. ADM-i lahkumine turult on tõenäoliselt seletatav tõsiste tehniliste probleemidega, mis tal tekkisid vahetult pärast kartelliga liitumist ja mis jäid kestma. ADM ei olnud enam kunagi võimeline oma müügikvoote täitma.

[...]

- (369) On mõeldamatu, et osalised oleksid otsustanud korduvalt igal pool üle maailma kohtuda, et jagada müügikvoote, määrata kindlaks hindu ja jagada kliente nii pika perioodi jooksul, võttes arvesse sellega kaasnevaid riske, kui kartelli mõju naatriumglükonaadi turule oleks nende meelest olnud olematu või piiratud.”

⁶⁷ Seda analüüsi arvestades võib erinevad Roquette’i esitatud argumendid selle kohta, kuidas komisjon tõendab kartelli tegeliku mõju olemasolu, jagada vastavalt sellele, kas need käsitlevad kartellikokkuleppe täitmise kohta komisjoni poolt tehtud järeldusi, kartellikokkuleppe täitmise ja selle mõju tõendamisel komisjoni poolt

arvesse võetud asjaolusid või kartelli tegeliku mõju hindamisel komisjoni poolt teiste asjaolude arvesse võtmata jätmist.

2. Komisjon olevat valinud vale lähenemise, kui ta püüdis tõendada kartelli tegelikku mõju turule

a) Poolte argumendid

68 Oma argumentidega nende asjaolude asjakohatusest, mille komisjon võttis arvesse kartellikokkuleppe täitmise ja nende mõju tõendamisel, vaidlustab Roquette võimaluse, et komisjon võis kartellikokkuleppe täitmise kohta tehtud järeldustega tõendada tegeliku mõju olemasolu.

69 Eriti lükkab Roquette tagasi ühelt poolt komisjoni analüüsi otsuse põhjendustes 340–351, milles viimane kinnitab, et kuna kartellikokkulepet täideti hoolikalt, pidid need mõjutama tavapärasest turukäitumist, ja et kokkulepete tõhus täitmine ei eelda tingimata turul täpselt samade hindade ja koguste rakendamist, vaid piisab leppekohasele määrale lähendamisest. Teiselt poolt vaidlustab Roquette otsuse põhjenduses 369 tehtud komisjoni järelduse selle kohta, et osaliste kohtumised pika perioodi jooksul vaatamata ohule viitavad sellele, et mõju turule on olemas.

70 Komisjon vaidlustab selle argumentatsiooni põhjendatuse.

b) Esimese Astme Kohtu hinnang

- 71 Kõigepealt tuleb meelde tuletada, et suuniste punkti 1 A esimese lõigu kohaselt võtab komisjon rikkumise raskusastme alusel trahvi arvutamisel arvesse eelkõige rikkumise „tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta”.
- 72 Sellega seoses tuleb analüüsida väljendi „kui seda [st tegelikku mõju] saab mõõta” täpset tähendust. Eelkõige on vaja välja selgitada, kas selle väljendi tähenduses võib komisjon trahvi arvutamisel arvesse võtta vaid rikkumise tegelikku mõju, kuivõrd ta on võimeline selle mõju suurust hindama.
- 73 Nagu komisjon õigesti väidab, hõlmab kartelli poolt asjaomasele turule avaldatava mõju hindamine tingimata oletuste tegemist. Selles kontekstis peab komisjon eelkõige uurima, milline oleks olnud toote hind kartelli puudumisel. Hindade tegeliku muutumise põhjuste uurimisel on riskantne spekuloida iga põhjuse vastava osa üle. Tuleb arvesse võtta objektiivset asjaolu, et just hindade kokkuleppe tõttu loobusid osalised konkurentsivabadusest hindade valdkonnas. Nii põhineb muudest teguritest kui kartelliosaliste vabatahtlik loobumine tuleneva mõju hindamine kindlasti mõistlikel ja täpselt mõõdetamatutel oletustel.
- 74 Seega et mitte võtta sellelt kriteeriumilt, mida saab trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse võtta, selle kasulikku mõju, ei saa komisjonile ette heita seda, et ta tugines kartelli tegelikule mõjule asjaomasel turul, hoolimata sellest, et komisjon ei saa seda mõju mõõta või selle kohta arvulist hinnangut esitada.

- 75 Järelikult tuleb kartelli tegelikku mõju asjaomasele turule käsitleda piisavalt tõendatuna, kui komisjon suudab esitada konkreetseid ja usutavaid tõendeid, näidates mõistliku tõenäosusega, et kartellil oli sellele turule mõju.
- 76 Käesolevas asjas tuleneb komisjoni analüüsi kokkuvõttest (vt eespool punktid 61–66), et kartelli „tegeliku mõju” olemasolu järeldades tugines ta kahele näitajale. Esiteks viitas komisjon asjaolule, et kartelli liikmed olid kartellikokkuleppeid täitnud hoolikalt (vt eelkõige otsuse põhjendus 340, mis on esitatud eespool punktis 61) ja et kartell kestis pika perioodi jooksul (otsuse põhjendus 369, mis on esitatud eespool punktis 66). Teiseks leidis komisjon, et Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikutest nähtub teatav vastavus kartellikokkuleppega kindlaks määratud ja kartelli liikmete poolt turul tegelikult kasutatud hindade vahel (otsuse põhjendus 354, mis on esitatud eespool punktis 64).
- 77 Kõigepealt tuleb rõhutada, et komisjon ei piirdunud ainult sellega, et järeldas kartellikokkuleppe hoolikast täitmisest kartelli tegelikku mõju naatriumglükonaadi turule. Nagu eespool tsiteeritud otsuse väljavõtetest selgub, püüdis komisjon niipalju kui võimalik uurida kartellikokkuleppe täitmist ja kartelli tegelikku mõju turule eraldi, leides sisuliselt seda, et kartellikokkuleppe täitmine on üks eeltingimus, mis on vajalik kartelli tegeliku mõju tõendamiseks, kuid samas ei ole see tõendamiseks piisav tingimus (vt selle kohta otsuse põhjendus 341). Tõsi on see, et otsuse põhjenduses 341 möönis komisjon, et oli „vältimatu, et teatud faktilised asjaolud, mida nende kahe punktiga seonduvate järelduste tegemisel kasutati, on kattuvad” — mis on Roquette'i väitel põhjus, miks komisjon ei ole oma analüüsi erinevates osades alati asjakohaseid termineid kasutanud —, kuid siiski ei saa komisjonile ette heita,

nagu oleks ta ajanud segamini kartellikokkuleppe täitmise ja kartelli tegeliku mõju. Peale selle, kuna kartellikokkuleppe täitmine iseenesest on kartelli tegeliku mõju avaldumise eeltingimus, kujutab kartellikokkuleppe tõhus täitmine endast esimest viidet kartelli mõju olemasolule.

- 78 Lisaks ei saa komisjonile ette heita, et ta jõudis järeldusele, et kuna kartelli liikmed esindasid üle 90% maailma ja 95% EMÜ naatriumglükonaadi turust ning tegid märkimisväärseid pingutusi kartellikokkulepete haldamiseks, järgimiseks ja kontrolliks, kujutas kartellikokkulepete täitmine endast tugevat viidet sellele, et kartellil on mõju turule, arvestades (vt allpool punkt 167), et käesolevas asjas ei piirdunud komisjon vaid selle analüüsiga.
- 79 Lisaks leidis komisjon õigesti, et selle asjaolu kaal kasvab kartelli kestel. Keeruka kartelli edukas toimimine, mis nagu käesolevas asjas hõlmab hindade kindlaksmääramist, turgude jagamist ja teabevahetust, toob endaga muu hulgas kaasa olulised haldus- ja juhtimiskulud. Seega võis komisjon mõistlikult leida, et asjaolu, et ettevõtjad jätkasid rikkumist ja tagasid selle tõhusa haldusjuhtimise pika aja jooksul niisuguse tegevusega kaasnevatele ohtudele vaatamata, näitab seda, et kartelli liikmed said sellest kartellist teatud kasu ja kartellil oli tegelik mõju asjaomasele turule, isegi kui see mõju ei olnud mõõdetav.
- 80 Eeltoodust tuleneb, et komisjoni lähenemine kartelli tegeliku mõju hindamiseks naatriumglükonaadi turule ei olnud vale.

3. Argumendid, mis käsitlevad komisjoni poolt arvesse võetud kartellikokkulepete täitmist ja kartelli mõju tõendavaid asjaolusid

a) Kartelli erinevad faasid

Poolte argumendid

- 81 Roquette'i väitel eristab komisjon otsuses rikkumise toimumise kolme faasi: „ettevalmistusfaas” (maist 1986 kuni aprillini 1987), „tegevusfaas” (aprillist 1987 kuni maini 1990 ehk ajani, mil liitus ADM) ja „lõppfaas” (maist 1990 kuni juunini 1995). Roquette väidab, et eristamine põhineb ilmselt kartelli poolt turule avaldatud mõju määral ja et komisjon ei hinnanud adekvaatselt kartelli mõju esimeses ja viimases faasis.
- 82 Roquette leiab, et ettevalmistusfaasi jooksul ei olnud asjaomasele turule mingisugust konkurentsivastast mõju, kuna sel ajal pooled vaid löid kontaktid ja leppisid kokku kartelli juhtpõhimõtetes. Nagu komisjon otsuse põhjenduses 106 möönis, et 1986. aasta mai nõupidamisel mõju ei olnud ja seega ei saa seda kartelli mõju hindamisel arvesse võtta, leiab Roquette, et 19. ja 20. veebruari 1987. aasta nõupidamisel ei olnud mõju ning seega ei oleks komisjon tohtinud ka seda arvesse võtta. Roquette'i väitel kehtestati viimati nimetatud nõupidamisel vaid kartelli põhimõtted, kuid mitte tegevuse üksikasjalikku korda, mis kehtestati alles 11. ja 12. aprilli 1987. aasta nõupidamisel. Seega võis komisjon rikkumise mõju arvesse võtta alles alates 1987. aasta aprillist ning mitte 1987. aasta veebruarist, nagu ta oli teinud.

- 83 Peale selle leiab Roquette, et komisjon jättis kartelli poolt turule avaldatava mõju hindamisel arvesse võtmata kartelli lõppfaasis ilmnenud tegutsemisraskused. Nii ei võtnud komisjon arvesse kompensatsioonisüsteemi toimimise kahtluse alla seadmist, mis oli tingitud ADM-i võimetusest täita talle kartelliga liitumisel antud kvoote, kuigi komisjon mõõnab nende asjaolude olemasolu otsuse põhjendustes 100, 200 ja 209. Komisjon jättis arvesse võtmata ka selle, et nõupidamistel kokku lepitud põhimõtteid ei täidetud, eelkõige seoses müügi kohta andmete esitamisega ja kvootide järgimisega poolte poolt. Roquette rõhutab eriti seda, et komisjon jättis arvesse võtmata tema keeldumise osaleda välisjärelvalvesüsteemis, mis andis talle tegutsemisruumi.
- 84 Komisjon palub selle argumentatsiooni tagasi lükata.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 85 Mis puudutab kartelli erinevate perioodide arvesse võtmata jätmist, siis tuleb kõigepealt märkida, et vastupidi Roquette'i väidetele ei määratle komisjon kartelli mõju määra vastavalt igale kartelli faasile. Otsuse põhjendusest 352 ja järgnevatest põhjendustest nähtub, et komisjon võttis kartelli mõju arvesse üheainsa perioodina, mis hõlmab kogu rikkumise kestust.
- 86 Mis puudutab kartelli mõju puudumist ettevalmistusperioodil, siis selgub otsusest tõesti, et Amsterdavis 19. ja 20. veebruaril 1987 toimunud nõupidamisel sõlmisid Benckiser GmbH (kes 1988. aastal loovutas oma naatriumglükonaadi tootmise Jungbunzlauer'ile), Fujisawa, Glucona ja Roquette üldise raamlepingu, mille üksikasju pidi arutatama järgmisel nõupidamisel, mis kava kohaselt pidi toimuma

kaks kuud hiljem Vancouveris (otsuse põhjendused 108 ja 109), ja et Vancouveris 11. ja 12. aprillil 1987 toimunud nõupidamisel täpsustasid nimetatud pooled ja Finnsugar kartellikokkuleppe täitmise põhimõtteid (otsuse põhjendused 112, 113, 115 ja 116).

- 87 Samas lepidi 19. ja 20. veebruaril 1987 Amsterdams toimunud nõupidamisel kokku seoses turuosade kindlaksmääramise, külmutamise ja järgimise põhimõtetega kõnealuse aasta või eelnenud aastate tegelike müügiandmete alusel, et mudelina kasutatakse 1986. aasta müüginumbreid (otsuse põhjendus 108) ja et turuosad jagatakse teatud jagamispõhimõtte alusel. Viimati nimetatud asjaolu selgub ühe Roquette'i esindaja 3. märtsi 1997. aasta teatest, mille Roquette haldusmenetluses komisjonile esitas. Järelikult lepidi 19. ja 20. veebruaril 1987 Amsterdams toimunud nõupidamisel poolte vahel kokku vähemalt tegevuse mõnede üksikasjade osas, mis võimaldasid kartellikokkuleppe osalist täitmist. Seetõttu ei saa, vaatamata hiljem tehtud erinevatele täpsustustele, vaidlustada kokkuleppe täitmist alates sellest kuupäevast.
- 88 Mis puudutab mõju vähenemise arvesse võtmata jätmist lõpp-perioodil, siis selgub otsusest tõesti, et ADM-i poolne kvootide mittetäitmine tõi kaasa mitmeid lahkkelisid erinevate kartelli liikmete vahel ja nõudeid kompensatsioonisüsteemist loobumiseks (vt eelkõige otsuse põhjendused 100, 200 ja 209). Samas vähendas ADM-i võimetus oma müügikvooti täita, samal ajal kui teised kartelli liikmed oma toote pakkumist piirasid, veelgi naatriumglükonaadi pakkumist turul, mis mitte ei vähendanud, vaid pigem suurendas kartelli mõju turul.
- 89 Mis puudutab Roquette'i väiteid seoses sellega, et pooled ei järginud lõpp-perioodil üksteise teavitamise kohustust müügi osas ega müügikvoote, siis tuleb märkida, et Roquette esitas selle argumendi toetuseks vaid oma keeldumise osaleda välisjärelvalvesüsteemis, mis andis talle teatud tegutsemisruumi. Selgelt väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei oma kartelli poolt turule avaldatava mõju hindamisel

tähtsust ettevõtja tegelik käitumine, mille ta väidab omaks võtvat, kuna arvesse tuleb võtta mõju, mis tuleneb sellest rikkumisest tervikuna, milles ta osales (Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon vs. Anic Participazioni, EKL 1999, lk I-4125, punktid 150 ja 152, ning Esimese Astme Kohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-224/00: Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients vs. komisjon, EKL 2003, lk II-2597, punktid 160 ja 167). Järelikult on põhjendamatu ka argument kartelli mõju vähenemise arvesse võtmata jätmise kohta lõpp-perioodil.

- 90 Isegi kui ilmneks, et kartellikokkulepet ettevalmistus- ja lõpp-perioodi jooksul ei täidetud, ei saa see iseenesest mingil juhul tõendada kartelli mõju puudumist turule. Kartelli mõju ei ole tingimata vastavuses selle kestusega. Nii ei saa välistada võimalust, et kui kartelli mõju on pika perioodi jooksul olematu, kuid lühikese perioodi jooksul laastav, on selle kartelli mõju sama suur kui kartelli puhul, millel on kogu selle kestuse jooksul teatav mõju. Seega kartelli mõju puudumine või selle piiratud mõju teatud perioodil, isegi kui see on tõendatud, ei anna veel tingimata tunnistust väiksemast mõjust kui see, mis on kogu selle kestuse ajal mõju avaldaval kartellil.
- 91 Eeltoodut arvestades tuleb tagasi lükata Roquette'i argumendid, mis käsitlevad kartelli erinevate perioodide arvesse võtmata jätmist.

b) Kartelli eesmärkide saavutamata jäämine tegevusperioodil

Sissejuhatus

- 92 Roquette leiab veel seda, et kartelli tegelik mõju tema „tegevusfaasis” (aprill 1987 kuni mai 1990) oli piiratud, mida komisjon ei ole nõuetekohaselt arvesse võtnud.

Eelkõige märgib Roquette, et komisjon ei võtnud arvesse kartelli piiratud mõju, arvestades et järelevalvesüsteem oli nõrk, ega kartelli eesmärkide — kvootide määramine, hindade kindlaksmääramine ja klientide jagamine — saavutamata jäämist.

- 93 Kõigepealt tuleb rõhutada, et antud juhul ei tõenda komisjon kartelli mõju selle eesmärkide täieliku saavutamise alusel. Komisjon leiab, et pooltevaheline andmete vahetus, üksikasjalik turuosade kindlaksmääramine, siht- ja/või miinimumhindade kindlaksmääramine ja klientide jagamine kartelli liikmete vahel nõupidamiste käigus tõendavad esmajärjekorras kartellikokkuleppe täitmist. Seoses selle täitmisega ja hindade muutumisega naatriumglükonaadi turul, mida komisjoni väitel näitavad Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikud, järeltab komisjon vähemalt osalist kartelli liikmete esimese eesmärgi saavutamist, milleks oli naatriumglükonaadi kõrgete hindade kunstlik säilitamine (otsuse põhjendus 354).
- 94 Seega tuleb uurida Roquette'i iga vastuväidet kartelli eesmärkide saavutamata jäämise kohta, et teha kindlaks, kas need võivad seada kahtluse alla kartellikokkuleppe täitmise, nii nagu komisjon seda tõendas. Arvestades, et kartellikokkuleppe täitmine on kartelli tegeliku mõju olemasolu eeltingimus, muudab kartellikokkuleppe täitmata jätmise kahtluse alla seadmine kartelli tegeliku mõju olemasolu tõendamise võimatuks.

Järelevalvesüsteem

— Poolte argumendid

- 95 Roquette väidab, et kartelli võtmelemendiks peetav järelevalvesüsteem (otsuse põhjendus 91) oli täiesti nõrk. Komisjon mõõnis seda otsuse põhjendustes 93, 172,

195 ja 214 ning Roquette rõhutas seda oma 22. juuli 1999. aasta koostöömemo-
randumis (edaspidi „22. juuli 1999. aasta memorandum”), milles oli märgitud, et
kokkuleppe pooled esitasid ebatäpseid andmeid. Samas ei olnud komisjon
järelevalvesüsteemi nõrkust rikkumise raskusastme hindamisel arvesse võtnud.

96 Komisjon palub lükata see argumentatsioon tagasi.

— Esimese Astme Kohtu hinnang

97 Mis puudutab järelevalvesüsteeme ehk esmajärjekorras seda, mis oli tagatud ühe
Šveitsi äriühingu kaudu, kes tegutses usaldusisikuna ja kogus kartelli liikmete kohta
statistilisi andmeid, ning seda, mille kaudu üks kartelli liige kogus erinevate liikmete
andmeid, et neid seejärel teistele liikmetele edastada (otsuse põhjendus 92), siis ei
ole vaidlustatud seda, et need süsteemid ei toiminud tõrgeteta, mistõttu
süsteemidesse koondatud andmed ei kajasta turu tegelikku olukorda täielikult.

98 Samas ei võimalda ükski Roquette'i viidatud asjaoludest seada kahtluse alla, et
kartelli liikmed järelevalvesüsteemi raames andmeid esitasid. Peale selle pidid
esitatud andmed, isegi kui need olid vaid ajutist laadi, olema vähemalt teatud määral
asjakohased ja seetõttu kartelli liikmetele vajalikud. Tegelikult ei katkestanud kartelli
liikmed ühelgi ajahetkel järelevalvesüsteemi andmete esitamist ja jätkasid kohtumisi
sellealasteks aruteludeks ja selle alusel kvootide kehtestamiseks.

99 Järelikult oli komisjonil õigus otsuse põhjenduses 344 järeldada, et kuigi järelevalvesüsteem ei olnud täiuslik, olid kartelli liikmed selle juurutanud.

Kvoodid

— Poolte argumendid

100 Roquette väidab, et müügikvootide süsteemi rakendamise eesmärgi tegi järelevalvesüsteemi nõrkus suures osas olematuks. Peale selle ilmneb otsuse põhjendustest 181, 196, 200, 209 ja 225, et kvootide täitmine põhjustas pidevalt raskusi. Lisaks oli Roquette kogu komisjoniga toimunud koostöö jooksul juhtinud tema tähelepanu kvootide täitmata jätmisele. Nii oli ta märkinud oma 22. juuli 1999. aasta memorandumis, et ta oli alati tootnud ja müünud oma maksimaalse tootmisvõimsuse ulatuses — ja seetõttu välistades igasuguse mõtte tootmise või müügi vähendamisest —, järgides nõudluse kujunemist. Roquette rõhutab, et komisjon seda ei vaidlustanud, aga ta ei võtnud seda oma analüüsis arvesse. Roquette viitas ka sellele, et mõned kartelli liikmed ületasid müügikvoote, mis võimaldab kahelda komisjoni kinnituste usaldatavuses seoses aastaste jagatud kogustega. Lõpuks leiab Roquette, et tema analüüsi kinnitab märkimisväärne jagatud kvootide ületamine, mis teiste kartelli liikmete määratud karistuse kohaldamisel väljendus olulise kliendi kaotamises.

101 Roquette vaidlustab komisjoni arutluse, mille tulemusena viimane järeldab väikestest kõrvalekaldumistest kokkulepitud kvootidest ja tegelikest müügimahtudest, et pooled olid kvoodisüsteemi „tegelikult juurutanud” (otsuse põhjendus 346).

Roquette'i arvates ei saa kartellikokkuleppe raames selle osaliste poolt esitatud numbrite põhjal niisugust järelust teha, kuna on selgelt tõendatud, et need arvud olid enamasti ebatäpsed ja et tema puhul ei mõjutanud kvoodisüsteem üldse tema müügipoliitikat. Seda, et kvoodisüsteem ei olnud tõhus, tõendab kartelli liikmete võimetus kohustada Roquette'i või ADM-i oma kvote täitma. Lõpuks vaidlustab Roquette otsuse põhjenduses 347 sisalduva komisjoni järelduse selle kohta, et kvootide juurutamine oli „hoolika ettevalmistuse” tulemus, kuna kvootide kindlaksmääramine kompensatsioonisüsteemiga vähendab nende karmust.

102 Komisjon palub need argumendid tagasi lükata.

— Esimese Astme Kohtu hinnang

103 Mis puudutab kvootide arvessevõtmist komisjoni poolt, siis leiab Roquette esiteks seda, et järelevalvesüsteemi nõrkus muutis kvoodisüsteemi tõhususe suures osas olematuks. Võttes arvesse, nagu eespool punktis 98 märgitud, et järelevalvesüsteemi võimalik nõrkus ei võimaldanud seada kahtluse alla selle juurutamist, ei võimalda see tänu nimetatud järelevalvesüsteemile kahjustada ka kvoodisüsteemi juurutamist.

104 Teiseks väidab Roquette, et kartelli liikmed ei täitnud kvote. Kuigi, nagu komisjon oma otsuses märgib, teatud asjaolud tõendavad, et mõned ettevõtjad kvote ei täitnud, tuleb rõhutada, et liikmed jätkasid regulaarselt kvootide ja nende täitmise alaseid arutelusid. See tõendab piisavalt, et kvoodisüsteem oli liikmete vahel välja

töötatud ja et see vähemalt osaliselt juurutati. Kui arutelud kvootide teemal oleksid olnud vaid teoreetilised, nagu väidab Roquette, ei oleks liikmed võtnud vaevaks arutelu nende kvootide üle jätkata.

105 Peale selle selgub, ilma et Roquette seda vaidlustaks, et mõned liikmed on kvootide täitmise üle vaielnud. Nii toimus liikmete vahel vaidlus, kui Finnsugari esindajad tegid teatavaks oma kavatsuse suurendada märgatavalt oma turuosa (otsuse põhjendus 125). Asjaolu, et Finnsugar selle tahteavalduse tegi, ja sellele järgnenud reaktsioon on tõendid eelneva kokkuleppe olemasolust seoses kvootidega ja turuosade jagamisega. ADM-i õhutamine oma kvootide täitmisele ja ADM-i poolsele kvootide täitmatajätmisele järgnenud Glucona rahulolematus viitavad sellele, et Glucona tundis end olevat seotud kartellikokkuleppe alusel selle pooltele eraldatud kvootidega ja järelikult tema enese kvootidega, millest võib eeldada, et ta neid teatud ajahetkel täitis (otsuse põhjendus 193).

106 Kolmandaks väidab Roquette, et komisjon ei saanud usaldada kartelli raames selle liikmete poolt talle esitatud arvandmeid, kuna need andmed olid enamasti ebatäpsed. Selle tulemusena leiab Roquette, et komisjon ei saanud tõendada kartellikokkuleppe täitmist, tuginedes vähesele lahknevusele kvootide ja tegelike müügiimahtude vahel.

107 Kuigi ei saa välistada, et mõned kartelli liikmed esitasid ebatäpseid arvandmeid, mida teised liikmed pidasid täpseteks, toimus siiski liikmete vahel arvandmete vahetus ja turuosad arvutati täpselt välja ning eraldati liikmetele. Need asjaolud näitavad, et kartellikokkulepet täideti.

- 108 Neljandaks väidab Roquette, et asjaolu, et ei teda ennast ega ADM-i ei suudetud sundida kvootide täitmise kohustust täitma, tõendab, et kompensatsioonisüsteem ei toiminud. Peale selle leiab Roquette, et kvootide kindlaksmääramine koos kompensatsioonisüsteemiga võib vähendada kvootide karmust ja et järelikult ei saa komisjon kvootide täitmisest iseenesest järeldada, et pooled töötasid neid välja erilise hoolikusega.
- 109 Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et kompensatsioonisüsteem seisnes selles, et iga aasta vähendati või suurendati lahknevust ühele ettevõtjale eraldatud aastase kvoodi ja tema tegelike müügikoguste ning sellele ettevõtjale järgmisel aastal eraldatud kvootide vahel. Nii vähenes talle eraldatud aastase kvoodi ületanud ettevõtja aastane kvoot järgmisel aastal selle lahknevuse võrra, mis tema kvoodi ja tegelike müügikoguste vahel eelmisel aastal oli, ja vastupidi (otsuse põhjendus 99).
- 110 Samas ei tõenda asjaolu, et ADM-i ja Roquette'i ei suudetud kunagi sundida oma kvote täitma, tingimata seda, et kompensatsioonisüsteemi ei juurutatud. Asjaolu, et ADM sai võrreldes teiste kartelli liikmetega üleliigseid kvote, kuna ta ei suutnud oma kvote täita, tuues sellega kaasa Glocona rahulolematuse (otsuse põhjendus 193), tõendab, et ADM-i poolset kvootide täitmata jätmist karistati ja kompensatsioonisüsteem toimis. Pealegi ei saa sellest, et kompensatsioonisüsteem võib kvootide karmust vähendada, järeldada et see töötati välja suurema või väiksema hoolikusega. Komisjoni poolt tõendatud hoolikus puudutab igal juhul vaid kvootide kehtestamist kui sellist. Sellel argumendil ei ole alust, kuna käesolevas asjas ei vähendanud kompensatsioonisüsteem kvootide karmust; tegelikult võimaldab kompensatsioonisüsteem vaid kvootide täitmata jätmise eest määratavat karistust üksnes edasi lükata. Pealegi mainib Roquette ise, et kartelli liikmed ei saanud kompensatsioonisüsteemi kuritarvitada, kuna nagu 22. juuli 1999. aasta memorandumist selgub, kaotas ta oma kvootide täitmata jätmise tagajärjel Glucona, kes on oluline klient naatriumglükonaadi turul, ning see juhtus teiste kartelli liikmete poolt kohaldatud karistuse tulemusel.

111 Sellest tulenevalt on komisjon kvoodisüsteemi juurutamise tõendanud.

Hinnad

— Poolte argumendid

- 112 Roquette leiab samuti, et hindade alammäärade ja/või sihthindade kindlaksmääramine tegelikult kunagi ei toiminud. Otsuse põhjendused 199 ja 209 ning 22. juuli 1999. aasta memorandum tõendavad hindade alammäärade ja/või sihthindade järgimata jätmist liikmete poolt. Otsuse põhjenduses 219 esinev kinnitus, mille kohaselt hindade alammäärasid ja/või sihthindu järgiti, on tõendatud vaid seoses Gluconaga.
- 113 Peale selle leiab Roquette, et komisjon ei võtnud arvesse andmeid, mille ta viimasele esitas ja mis võimaldavad tõendada, et lahknevused liikmete poolt kindlaks määratud ja Roquette'i tegelike hindade vahel olid väga suured ning tema hinnad olid süstemaatiliselt allpool siht- ja/või miinimumhindu. Väidetu näitlikustamiseks kordab Roquette oma hagiavalduses tabelite kujul nimekirja oma peamistest ostjatest Euroopas ja oma hindadest aastatel 1989–1994.
- 114 Lisaks kinnitab Roquette, et juhtis 22. juuli 1999. aasta memorandumis korduvalt komisjoni tähelepanu asjaolule, et liikmete poolt kindlaks määratud sihthind oli vaid teoreetiline.

115 Veel leiab Roquette, et käesolevas asjas on komisjoni argument, mille kohaselt hinnakokkulepete täitmine on tõendatud, kui kasutatud hinnad lähenevad kokkulepitud tasemele (otsuse põhjendus 348), õige ainult seoses siht-, kuid mitte miinimumhindadega.

116 Komisjon palub need argumendid tagasi lükata.

— Esimese Astme Kohtu hinnang

117 Mis puudutab seda, et hindade alammäärade ja/või sihthindade süsteem ei toiminud, siis ei ole vaidlustatud, et kartelli liikmed mainisid mõningaid kokkulepitud hindade kasutamata jätmise juhtumeid (vt eelkõige otsuse põhjendused 199 ja 209).

118 Samas ei saa sellest järeldada, et siht- ja/või miinimumhindu kunagi ei järgitud. Nagu Roquette'ki möönab, selgub otsuse põhjendusest 219, et Glucona järgis sihthindu.

119 Vastupidi Roquette'i väitele ei ole see põhjendus ainus tõend kokkulepitud hindade kasutamise kohta liikmete poolt. Nagu selgub otsuse põhjendusest 204, kinnitab üks Jungbunzlaueri sisememo, et tema kasutas kartelli nõupidamisel kokku lepitud hindade alammäärasid.

- 120 Seega on komisjon mõistlikult tõendanud, et kartelli liikmete poolt kindlaks määratud hinnad ei olnud vaid teoreetilised ja et liikmed täitsid hinnakokkulepet, kuigi mitte süstemaatiliselt.
- 121 Seda järeldust ei sea kahtluse alla asjaolu — eeldades et see on tõendatud —, et Roquette hindade sellist kindlaksmääramist nagu kartellis kokku lepiti, kunagi ei järginud, ja et tema tegelik hind erines süstemaatiliselt ja oluliselt sihthinnast. Nagu eespool punktis 89 märgitud, ei pea Esimese Astme Kohus komisjoni poolset rikkumise kvalifitseerimist uurides uurima ettevõtjate tegelikku käitumist, kuna trahvide üldise taseme kindlaksmääramisel arvessevõetav mõju ei ole see, mis tuleneb ettevõtja väidetavast tegelikust käitumisest, vaid see, mis tuleneb sellest rikkumisest tervikuna, milles ta osales.
- 122 Lõpuks leiab Roquette, et komisjoni seisukoht, mille kohaselt kartellikokkuleppe tegelik täitmine sihthindade ja müügikoguste osas ei eelda tingimata seda, et turul on täpselt samad hinnad ja müügikogused, vaid et kokkulepitud määrale lähenevate hindade kindlaksmääramine liikmete poolt on piisav, et tõendada kokkuleppe täitmist (otsuse põhjendus 348), ei ole käesoleval juhul õige. Roquette'i arvates on komisjoni niisugune seisukoht asjakohane vaid siht-, kuid mitte miinimumhindade suhtes. Kuid käesoleval juhul on tegemist vaid miinimumhindadega. Sellega seoses piisab märkimisest, et Roquette jätab tõendamata, milles niisugune seisukoht peaks miinimumhindade puhul erinema.
- 123 Seetõttu oli komisjonil õigus järeldada, et kartelli liikmed täitsid naatriumglükonaadiga seoses kartellikokkulepet.

Klientide jagamine

— Poolte argumendid

- ¹²⁴ Roquette väidab, et ta ei ole kunagi osalenud kooskõlastatud tegevuses, mis puudutab kliente, ja et ta säilitas oma saavutatud turuosa, mis tõendab klientide vahetamise süsteemi ebaefektiivsust ja seab seega kahtluse alla kartelli mõju.
- ¹²⁵ Komisjon ei esita sellega seoses konkreetseid argumente.

— Esimese Astme Kohtu hinnang

- ¹²⁶ Mis puudutab Roquette'i väiteid seoses klientide vahetamise süsteemi ebaefektiivsusega, siis tuleb märkida, et Roquette põhjendab oma argumenti vaid sellega, et tema selles vahetuses ei osalenud.
- ¹²⁷ Niisugune asjaolu ei võimalda ümber lükata seda, et teised kartelli liikmed kliente vahetasid, nagu see nähtub 9. augustil 1989 Zürichis toimunud nõupidamise protokollist (otsuse põhjendus 137) ja Roquette'i käsikirjalistest märkmetest, mille ta tegi nõupidamistel 28. novembril 1989 Hakones ning 10. ja 11. juunil 1991 Genfis (otsuse põhjendused 148 ja 177).

128 Nagu eespool punktis 89 märgitud, tuleb rikkumise raskusastme analüüsimise selles staadiumis võtta arvesse vaid rikkumisest tervikuna tulenevat mõju, mitte ühe rikkumises osaleja konkreetset käitumist. Kuna Roquette'i vastuväited põhinevad vaid tema enese käitumisel, ei saa selle argumendiga analüüsi selles staadiumis arvestada.

129 Seetõttu oli komisjonil õigus järeldada, et kartelli liikmed jagasid kliente.

130 Eeltoodud põhjendustest lähtudes tuleb tunnistada, et komisjon ei teinud viga, kui ta leidis, et kartelli liikmed kartellikokkulepet täitsid.

c) Etteheited, mis käsitlevad kartelli mõju arvesse võtmist Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikute alusel

Poolte argumendid

131 Roquette'i arvates tugineb komisjon kartelli mõju tõendamisel vaid tema ruumidest kaasa võetud graafikutele. Roquette'i väitel ei käsitle need graafikud kõiki ettevõtjaid ja komisjon on Roquette'i eriolukorrast lähtudes teinud valesid üldjäreldusi kartelli kohta. Peale selle on nendel graafikutel sisalduvad andmed täielikus vastuolus kliendihindadega, mille Roquette komisjonile nende koostöö raames esitas, mis näitab kartelli poolt ette nähtud hindade kasutamata jätmist. Lisaks näitavad need

graafikud 1989. aastal alanud perioodi puhul — kartelli võtmeperiood — tugevaid kõikumisi ja langustendentsi, mis on ometi vastuolus edukalt täidetud kartellikokkuleppega. Roquette'i arvates möönis komisjon oma esimeses kostja vastuses ka seda, et ta ei tea, kas graafikud vastavad Roquette'i või kõigi kartelli liikmete naatriumglükonaadi hindadele. Need kahtlused kinnitavad, et komisjon ei olnud graafikute tähenduse väljaselgitamisel hoolikas.

132 Komisjon palub need argumendid tagasi lükata.

Esimese Astme Kohtu hinnang

133 Peale asjaolu, et komisjon järeldas kartellikokkuleppe täitmisest selle tegeliku mõju olemasolu (vt eespool punkt 63), järeldas ta kartelli „tegeliku mõju” olemasolu ka tuginedes tõenäolisele seosele kartellikokkuleppe täitmise ja Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikutest ilmneva hindade muutumise vahel.

134 Selgub, et kaks komisjoni poolt Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikut — esimene pealkirjaga „Naatriumglükonaat — hinna muutumine Euroopas” ja teine pealkirjaga „Naatriumglükonaadi hinna muutumine Euroopas” näitavad, et hinnad muutusid. Need graafikud kajastavad ordinaadina hindu, mis on väljendatud Prantsuse frankides kg kohta, ning abstsissina esimesel graafikul perioodi 1977–1995 aastaid ja teisel graafikul perioodi 1979–1992 aastaid.

135 Esimeselt graafikult selgub, et 1985. aasta lõpust kuni 1987. aasta alguseni langes hind üle 8,5-lt frangilt kg kohta veidi üle 4,5-le frangile kg kohta. Aastast 1987 kuni

1989. aasta alguseni tõusis sama hind veidi üle 4,5-lt frangilt kg kohta üle 8-le frangile kg kohta. Aastatel 1989–1991 langes hind veidi üle 8-lt frangilt kg kohta veidi alla 7-le frangile kg kohta, tõustes seejärel alates 1991. aastast 7,5 frangi piirimaile kg kohta ja stabiliseerus sellisena kuni 1994. aastani. Teine graafik näitab hindade sarnast muutumist perioodil 1986–1992.

136 Nende graafikute põhjal võib täheldada, et uue kartelli moodustanud kokkulepete täitmine alates 1986. aastast vastab suurele (kahekordsele) hinnatõusule aastatel 1987–1989 võrreldes 1985. aasta alguse hinnaga.

137 Roquette väidab samas, et graafikutel kajastatud hinnad vastavad tema hindadele ja mitte turuhindadele. Kuigi on tõsi, et graafikud ei näita mingil moel, kas on tegemist Roquette'i hindadega või kogu naatriumglükonaadi turu hindadega, tuleb siiski märkida, et haldusmenetluses (otsuse põhjendused 355–362) viitasid teised kartelli liikmed oma argumentatsioonis seoses hindade tõusuga aastatel 1987–1989 nendele graafikutele. Nii viitab ADM automaatsele tagasiminekuks enne 1987. aastat kasutatud hindade juurde. Akzo viitab valuutakursside muutumisele (otsuse põhjendus 357).

138 Asjaolu, et teised kartelli liikmed proovivad graafikul kajastatud hindade muutumist õigustada, näitab, et nad leiavad, et need naatriumglükonaadi hinnad vastavad ka nende ja mitte ainult Roquette'i kasutatud hindadele. Kuna ei ole vaidlustatud, et kõigile kartelli liikmetele kokku kuulus üle 90% suurune turuosa, oli komisjonil naatriumglükonaadi turule kartelli poolt avaldatava mõju tõendamisel õigus tugineda nendele graafikutele.

139 Roquette leiab veel, et graafikutel kajastatud hinnad ei vasta tema hindadele, mis olid toodud nende andmete hulgas, mille ta komisjonile koostöö raames esitas.

140 Samas tuleb märkida, et Roquette'i poolt komisjoniga tehtud koostöö raames esitatud andmed ei hõlma just perioodi 1987–1989. Roquette'i tehtud võrdlus hindade alammäärade ja hagiavalduses nende andmete põhjal esitatud tegelike keskmiste hindade vahel hõlmab vaid perioodi 1989. aastast kuni 1994. aasta oktoobrini, jättes välja perioodi, mille jooksul nimetatud graafikute kohaselt oli hinnatõus kõige suurem ehk alates 1987. aasta algusest kuni 1989. aasta keskpaigani. Peale selle selgub Roquette'i 12. oktoobri 1999. aasta kaaskirjast mõnede nende andmete juurde, et neid andmeid sisaldav dokument kajastab Roquette'i naatriumglükonaadi müügihindade muutumist aastatel 1988–1997 teatud klientide osas, kellele läheb umbes üks kolmandik Roquette'i ülemaailmsest müügist.

141 Lõpuks tuleb meelde tuletada, et igal juhul ei oma kartelli poolt turule avaldatava mõju hindamisel tähtsust ettevõtja tegelik käitumine, mille ta väidab omaks võtvat, kuna arvesse tuleb võtta rikkumisest tulenevat mõju (vt eespool punkt 89). Seega ei pidanud komisjon kartelli poolt naatriumglükonaadi turule avaldatava mõju hindamisel Roquette'i tegelikku käitumist uurima, kuna trahvide üldise taseme kindlaksmääramisel arvessevõetav mõju oli see, mis tulenes sellest rikkumisest tervikuna, milles ta osales.

142 Mis puudutab Roquette'i argumenti, mille kohaselt graafikutel alates 1989. aastast ehk kartelli võtmeperioodil täheldatud kõikumised ja langustendents ei iseloomustanud edukalt täidetud kartellikokkulepet, siis tuleb märkida, et kuigi graafikud näitavad langust perioodil 1989–1991, järgneb sellele hindade langusele hindade

tõus kuni 1992. aastani. Ühe graafiku kohaselt järgnes sellele 1992. aastani kestnud tõusule suhteline hindade stabiilsus kuni 1995. aastani. Seega ei saa üldist languse tendentsi väita.

¹⁴³ Asjaolu, et kartelli hinnad kartelli kestuse jooksul kõikusid, ei võimalda tõendada, et kartellil ei olnud mõju.

¹⁴⁴ Järelikult tuleb lükata tagasi Roquette'i argumendid, mis käsitlevad kartelli tegeliku mõju puudumist tema ruumidest kaasa võetud graafikutest lähtudes.

4. Argumendid, mis käsitlevad komisjoni poolt kartelli mõju hindamisel teiste asjaolude arvesse võtmata jätmist

a) Turu erisuste arvesse võtmata jätmine

Poolte argumendid

¹⁴⁵ Roquette leiab, et komisjon oleks pidanud võtma arvesse kõnealuse toote omadused: selle eriti piiratud osa kasutajate tootmisprotsessiga kaasnevates kuludes, väga väikese turu ja ostjate eriti suure võimsuse.

146 Komisjon palub need argumendid tagasi lükata.

Esimese Astme Kohtu hinnang

147 Mis puudutab turu piiratud suuruse, toote väärtuse ja ostjate võimsuse arvesse võtmist, siis tuleb kõigepealt meelde tuletada, et määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 kohaselt võetakse trahvisummat määrates arvesse rikkumise raskusaste ja kestus. Vastavalt suunistele määratakse trahvi põhisumma kindlaks rikkumise raskusastme põhjal, võttes arvesse rikkumise laadi, tegelikku mõju turule ja asjakohase geograafilise turu suurust.

148 Seega ei kohusta see õiguslik raamistik komisjoni sõnaselgelt võtma arvesse toote turu piiratud suurust, nimetatud toote väärtust ja ostjate võimsust.

149 Samas tuleb kohtupraktika kohaselt rikkumise raskusastme hindamisel arvestada suure hulga selliste teguritega, mille laad ja tähtsus erinevad sõltuvalt asjaomase rikkumise liigist ja selle erilistest asjaoludest (eespool punktis 46 viidatud kohtuotsus *Musique diffusion française jt vs. komisjon*, punkt 120). Ei saa välistada, et nende rikkumise raskusastet tõendavate asjaolude hulgas võivad sõltuvalt juhtumist olla ka rikkumise esemeks oleva toote väärtus, kõnealuse toote turu suurus ja ostjate võimsus.

- 150 Järelikult, kuigi turu suurus, toote väärtus ja ostjate võimsus võivad endast kujutada rikkumise raskusastme kindlaksmääramisel arvessevõetavaid asjaolusid, varieerub nende tähtsus vastavalt kõnealuse rikkumise erilistele asjaoludele.
- 151 Käesoleval juhul puudutab rikkumine eelkõige kartellikokkulepet seoses hindadega, mis on oma laadilt väga raske rikkumine. Peale selle hõlmasid kartelli liikmed kokku üle 90% maailma ja 95% Euroopa turust (otsuse põhjendus 9). Ilmneb, et naatriumglükonaat on väga erinevates toodetes kasutatav tooraine, mõjutades nii mitmeid turge (otsuse põhjendused 6 ja 8). Selles kontekstis on kõnealuse turu väiksus, toote piiratud väärtus ja ostjate võimsus eeldusel, et need on tõendatud, vähese tähtsusega võrreldes teiste rikkumise raskusastet tõendavate asjaoludega.
- 152 Igal juhul tuleb arvesse võtta, et komisjon leidis, et rikkumist tuli käsitleda väga raskena suuniste tähenduses, mis niisugusel juhul näevad ette, et komisjon võib „kaaluda” lähtesummat, mis ületab 20 miljonit eurot. Siiski tuleneb antud juhul otsuse põhjendusest 385, et komisjon võttis esimese kategooria ettevõtjate puhul lähtesummaks 10 miljonit eurot ja teise kategooria ettevõtjate puhul 5 miljonit eurot, mis vastab poolele või isegi neljandikule summast, mille ta suuniste alusel oleks võinud väga raskete rikkumiste puhul „kaaluda”.
- 153 See trahvi lähtesumma kindlaksmääramine kinnitab, nagu komisjon otsuse põhjenduses 377 turu suuruse kohta märgib, et ta võttis arvesse eelkõige neid asjaolusid.

- 154 Nendel põhjustel tuleb Roquette'i argumendid turu piiratud suuruse, toote vähese väärtuse ja ostjate võimsuse kohta tagasi lükata.

b) Ostjate arvamuse arvesse võtmata jätmine

Poolte argumendid

- 155 Roquette leiab, et komisjon jättis trahvi kindlaksmääramisel arvesse võtmata turul põhilist nõudlust esindavate ostjate arvamuse. Roquette arvab, et kui komisjon ostjatelt kartelli mõju kohta arvamust küsis, siis tähendab see, et ta leidis, et küsitluse käigus ilmnenu asjaolud olid „vajalikud” selle mõju tõendamiseks. Lähtudes komisjoni poolt otsuse põhjenduses 368 tehtud järeldustest, ei ole ostjate arvamust kartelli mõju kohta arvesse võetud.

- 156 Roquette'i arvates tõendavad kasutajate poolt küsimustele antud vastused, et kartelli kestuse jooksul, aastast 1989 kuni oktoobrini 1994, ei märgatud mingisugust naatriumglükonaadi hinna tõusu. Vastupidi, mõned ostjad olid täheldanud hinna langust. Peale selle ei leidnud ükski ostja, et talle oleks olnud keeldutud naatriumglükonaati müümast. Vaid kaks ostjat olid leidnud, et turul ei ole tihedat konkurentsi, üheksa ostjat, et konkurentsi oli tavaline ja viis ostjat tunnistasid, et nad ei oska vastata.

157 Täiendavalt märgib Roquette, et ostjate küllaltki neutraalsed vastused on tingitud asjaolust, et nagu paljudel tooraineturgudel, ei ole kõnealusel turul märgatavaid hindade vahesid. Peale selle väidab ta, et on konkurente, kelle osatähtsus ei jää ühelgi naatriumglükonaadi turul märkamatuks.

158 Komisjon palub selle argumentatsiooni tagasi lükata.

Esimese Astme Kohtu hinnang

159 Mis puudutab Roquette'i argumenti ostjate arvamuse arvesse võtmise kohta, siis tuleb meelde tuletada, et komisjon leidis otsuse põhjenduses 368 ühelt poolt seda, et ostjate vastused informatsiooninõudele ei võimalda teha ühtegi järeldust kartelli mõju kohta, ja teiselt poolt seda, et ostjate vastused küsimusele märkimisväärse hindade tõusu kohta alates 1. jaanuarist 1992 olid kooskõlas Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikutega, millest selgub, et 1992. aastal hinnad veidi langesid ja seejärel stabiliseerusid.

160 Veel tuleb rõhutada, et kui võtta arvesse küsimustikus esitatud küsimusi, siis kõnealuste ostjate vastused puudutasid vaid 1992. aasta järgset perioodi. Järelikult, isegi kui Roquette'i argumendid oleksid põhjendatud, ei võimalda need seada kahtluse alla komisjoni hinnangut kartelli mõju kohta 1992. aasta 1. jaanuarile eelnenud ajal.

161 Lõpuks tuleb veel meelde tuletada, et nagu eespool punktis 135 toodud, selgub Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikutest, et alates 1992. aastast naatriumglükonaadi hind veidi langes ja seejärel stabiliseerus kuni aastani 1995.

- 162 Kõnitsletud ostjate vastustest selgub, et suurem osa nendest leidis, et konkurents naatriumglükonaadi turul on tavaline või vähese tihedusega. Samas ei lükka need kaalutlused ümber ühelt Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikult ilmnenud tõdemust naatriumglükonaadi hindade muutumise kohta pärast 1992. aastat. Tegelikult võib tavaline või vähese tihedusega konkurents väljenduda turuhindade languses, millele järgneb suhteline hindade stabiilsus, nagu selgub ka Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikutelt 1992. aastale järgnenud perioodi kohta. Siiski ei näita see veel, et need hinnad vastavad hindadele, mis oleksid valdavalt kehtinud konkurentsiturul. Sellele langusele, millele järgnes suhteline stabiliseerumine, eelnes oluline hindade tõus, mis registreeriti kartellikokkuleppe täitmisest alates.
- 163 Seega oli komisjonil õigus järeldada, et ostjate vastused olid Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikutega kooskõlas ja ta ei saanud nendest kartelli mõju kohta erilisi järeldusi teha.
- 164 Seda järeldust ei saa Roquette'i teiste argumentidega kahtluse alla seada.
- 165 Asjaolu, et ostjad leidsid, et müügist keeldumist ei toimunud, ei võimalda veel järeldada, et konkurents oli tõhus. Jättes kõrvale selle, et müügist keeldumine on mõnedes siseriiklikes õigussüsteemides kvalifitseeritav kuriteona, kui niisugune keeldumine on oluline märk sellest, et konkurents on nõrk, ei tõenda see, kui keeldumist ei toimu, veel tingimata, et turul valitseb täielikult konkurents.
- 166 Roquette'i argumendid konkurentide osatähtsuse kohta kõnealusel turul ja asjaolu kohta, et nagu paljudel tooraineturudel, ei saa siin täheldada olulisi hindade lahknevusi, ei ole samuti vastuvõetavad. Roquette ei tõenda, kuidas need asjaolud

tegelikult võimaldasid vähendada kartelli mõju, nii nagu see tema ruumidest kaasa võetud graafikutelt ilmneb.

- ¹⁶⁷ Roquette'i argument, mille kohaselt peab komisjoni poolne määruse nr 17 artikli 11 alusel ostjate küsitlemine tähendama seda, et nende vastused on kartelli mõju tõendamiseks vajalikud, ei ole vastuvõetav. See argument tähendab, et komisjon ei võtnud ostjate vastuseid arvesse. Kuid nagu eespool märgitud, ei lükanud ostjate vastused komisjoni poolt Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikute põhjal tehtud järeldusi ümber ja seega tuleb neid käsitleda nõuetekohaselt arvesse võetuna.
- ¹⁶⁸ Oluline on veel rõhutada, et kui määruse nr 17 artikkel 11 näeb ette, et komisjon võib talle pandud ülesannete täitmisel hankida vajalikku informatsiooni ettevõtjatelt, ei mõjuta see, et komisjon otsustab ettevõtjatelt teatud informatsiooni hankida, mingil määral selle informatsiooni asjakohasust rikkumise mõju tõendamise seisukohalt.
- ¹⁶⁹ Eeltoodud põhjustel tuleb tagasi lükata Roquette'i argumendid, mis põhinevad ostjate vastuste arvesse võtmata jätmisel.

c) Kahtlustava õhkkonna arvesse võtmata jätmine

Poolte argumendid

- ¹⁷⁰ Roquette leiab, et komisjon ei võtnud trahvisummade määratlemisel arvesse üldist kahtlustavat õhkkonda, mis kartelli toimimist takistas ja selle tulemusena piiras

kartelli mõju turul. Roquette'i arvates on see üldine kahtlustav õhkkond ometi otsuse põhjendustest 100, 187–197, 208, 214, 216, 225, 227 ja 232 selgelt näha.

171 Komisjon paluda need argumendid tagasi lükata.

Esimese Astme Kohtu hinnang

172 Mis puudutab kahtlustava õhkkonna arvesse võtmata jätmist, siis tuleb kõigepealt rõhutada, et salajased kartellid on tihti põhiolemuselt kahtlustava õhkkonnaga.

173 Kuna käesolevas asjas on kartelli liikmed endised konkurendid, kes võisid ühepoolse otsuse alusel oma vabaduse tagasi saada, ning võttes arvesse kartelli liikmete potentsiaalselt konkureerivat laadi ja kaalulolevaid majanduslikke huvisid, arvestades eriti seda, et tegemist oli piiratud turu jagamisega tootjate vahel, kellel teatud juhul oli tootmisvõimsuse ülejääk, võib mõistlikult järeldada, et kartellis oli kahtlustav õhkkond.

174 Samas ei mõjuta kahtlustav õhkkond tingimata kartelli tegelikku mõju. Käesolevas asjas ei tõenda Roquette, et kahtlustav õhkkond seadis kahtluse alla kartelli mõju, mille komisjon oma otsuses on tuvastanud.

175 Järelikult tuleb tagasi lükata Roquette'i argument kahtlustava õhkkonna arvesse võtmata jätmise kohta.

176 Eeltoodud kaalutlustest lähtudes saab järeldada, et Roquette'i argumendid ei võimalda seada kahtluse alla kartelli tegeliku mõju olemasolu, mille komisjon oma otsuses on tuvastanud

D — *Roquette'i poolne kartelli mõju piiramine*

a) Poolte argumendid

177 Roquette leiab rikkumise raskusastmega seoses veel, et komisjon ei võtnud arvesse tema käitumist, mis oli võimaldanud kartelli konkurentsivastast mõju piirata. Selle komisjonipoolse arvesse võtmata jätmise tõttu on tegemist määruse nr 17 artikli 15, proportsionaalsuse põhimõtte ja võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisega.

178 Komisjon palub selle argumendi tagasi lükata.

b) Esimese Astme Kohtu hinnang

179 Roquette'i argument, mis puudutab rikkumise raskusastme valesti hindamist ning mis põhineb tema enese käitumisel kartelli kestel, tuleb tagasi lükata. Sellega seoses

piisab, kui tuletada meelde eespool punktis 89 tsiteeritud kohtupraktikat, mille kohaselt ei pea Esimese Astme Kohus rikkumise mõju arvesse võtmise kohta otsust tehes uurima ettevõtjate tegelikku käitumist, kuna trahvide üldise taseme kindlaksmääramisel ei tule arvesse võtta mõju, mis tuleneb tegelikust käitumisest, mille ettevõtja väidab omaks võtnud olevat, vaid mõju, mis tuleneb sellest rikkumisest tervikuna, milles ta osales.

II — Rikkumise kestus

A — Poolte argumendid

¹⁸⁰ Roquette leiab sisuliselt seda, et komisjon rikkus määruse nr 17 artiklit 15 ning võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtteid, kui ta hindas Roquette'i rikkumise kestuseks kaheksa aastat ja kaks kuud seitsme aasta ja seitsme kuu asemel.

¹⁸¹ Vastupidi komisjonile, kes määratles rikkumise lõpetamiseks Roquette'i puhul juuni 1995, leiab Roquette, et tema lõpetas kartellis osalemise mais 1994, s.o kuupäeval, mil ta lõpetas oma turustatistika edastamise, või teise võimalusena oktoobris 1994, s.o kuupäeval, mil ta Londoni nõupidamisel kinnitas oma keeldumist kartelli jätkamisest.

¹⁸² Selle seisukoha põhjendamiseks viitab Roquette ühelt poolt reale dokumentidele, mis tõendavad kartelli lõppemist enne juunit 1995. Nii tuletab ta meelde, et Jungbunzlauer leidis ühes 23. aprilli 1999. aasta memos, et „alates 1994. aasta maist ei olnud enam turgude statistikat” ja et „[a]lates Roquette'i 4. oktoobril 1994 Londonis tehtud avaldusest edaspidi ühtegi nendest kokkulepetest enam mitte järgida on need kokkulepped kehtivuse kaotanud”. Peale selle avaldas Fujisawa

Roquette'i sõnul 12. märtsi 1998. aasta dokumendis seoses statistika vahetamise süsteemiga, et „sellele süsteemile on tehtud lõpp teatud hetkel 1993. aasta lõp[ul] või 1994. aasta algu[l]”, samas tunnistas komisjon otsuse põhjenduses 91 statistika vahetamise peamist tähtsust. Roquette viitab ka oma 22. juuli 1999. aasta kirjale, mille ta komisjonile saatis, ning dokumentidele, mida kasutati Ameerika Ühendriikide ametiasutustega toimunud menetluses, mille raames ta olevat avaldanud, et 1994. aasta oktoobri nõupidamisel kartell lõpetati. Lõpuks viitab Roquette otsuse põhjendustele 226–229, milles komisjon selgitab, et turu hõivamine oli loodetust hulga aeglasem, mis viis järkjärgulisele kartelli liikmete suhete lagunemisele, mille haripunkt saabus 1994. aasta oktoobri nõupidamisel.

183 Teiselt poolt leiab Roquette, et 1995. aastal Anaheimis toimunud nõupidamine kujutas endast vaid „ebaõnnestunud katset” uut kartelli luua. Ta toetab seda järeldust kontrastiga statistika vahetuse tiheduse ja eelnevate nõupidamiste regulaarsuse vahel, mis toimusid vastavalt 1994. aasta mais ja 1994. aasta juunis, võrreldes statistika vahetuse puudumisega 1994. aasta maist kuni 1995. aasta juunini ja nõupidamiste puudumisega 1994. aasta oktoobrist 1995. aasta juunini. Seda analüüsi kinnitab ka komisjoni poolt „esimese” kartelli — aastatel 1981–1985 — ja „teise kartelli” — alates 1987. aastast — vahel tehtud eristus. Komisjon ei käsitlenud teise kartelli esimest nõupidamist esimese kartelli jätkamisena, vaid katsena luua teine kartell. Seda järeldust kinnitab ka asjaolu, et 1995. aasta juuni nõupidamine ei viinud Roquette'i sõnul kuhugi, nagu see selgub ühest Ühendriikide ametiasutustele ja komisjonile esitatud dokumendist. Lõpuks rõhutab Roquette, et see asjaolu iseenesest, et kartelli liikmed 1995. aasta juuni nõupidamisel „kompensatsiooni” või „sihttootmise eesmärkide” üle vaidlesid, ei võimalda tõendada varasema kartelli jätkumist.

184 Järelikult on Roquette'i puhul rikkumise kestus seitse kuud ja seitse aastat.

- 185 Komisjoni poolt kasutatud arvutamise meetodi kohta, mis seisneb lähtesumma suurendamises rikkumise raskusastet arvestades kuni 10%-ni aasta kohta, leiab Roquette, et suurendamine ei peaks olema mitte 80%, vaid 70%.
- 186 Peale selle on viimane rikkumise aasta Roquette'i sõnul 1994 ja mitte 1995. Kuna komisjon võtab trahvide arvutamisel arvesse rikkumise viimase aasta (otsuse põhjendus 381), oleks tulnud põhisumma kindlaks määramisel arvesse võtta 1994. aasta käive 62 204 098 Prantsuse franki (ilma „emalahusteta”) ning mitte 1995. aasta käive, mis on 64 187 200 Prantsuse franki.
- 187 Teise võimalusena leiab Roquette, et isegi kui kartell lõppes juunis 1995, ei oleks komisjon pidanud arvesse võtma kogu 1995. aasta käivet. Roquette'i arvates tuli Roquette'i osatähtsuse kindlakstegemisel kartellis arvesse võtta vaid 1995. aasta kuue esimese kuu käive.
- 188 Komisjon palub selle argumentatsiooni tagasi lükata.

B — *Esimese Astme Kohtu hinnang*

- 189 Mis puudutab Roquette'i väidetavat kartellis osalemise lõpetamist mais 1994 või teise võimalusena 4. oktoobri 1994. aasta nõupidamisel, siis tuleb meelde tuletada, et komisjon rõhutas otsuse põhjendustes 81–90, et asjaolud, millest kartell koosneb, hõlmavad keerukat süsteemi, mis on suunatud turgude jagamisele, hindade kindlaksmääramisele ja klientide kohta informatsiooni vahetamisele. Asjaolu —

eeldusel et see on tõendatud —, et Roquette 1994. aastal või 4. oktoobri 1994. aasta nõupidamise järgselt lõpetas teistele kartelli liikmetele oma müügiandmete edastamise, ei võimalda iseenesest tõendada, et kartell Roquette'i lahkumisega lõppes.

¹⁹⁰ Seevastu selgub otsuse põhjendustest 220–228, mida Roquette ei ole vaidlustanud, et ta osales veel mitmel kartelli nõupidamistel, nimelt 26. ja 27. juunil 1994 Atlantas, 31. augustil ja 1. septembril 1994 Zürichis ja 4. oktoobril 1994 Londonis.

¹⁹¹ Mis puudutab 26. ja 27. juunil 1994 Atlantas toimunud nõupidamist, siis selgub otsusest, ja Roquette ei ole seda vaidlustanud, et „nõupidamise arutlused olid võrreldavad varasemate kuude nõupidamiste aruteludega ja käsitlesid negatiivseid muutusi seoses turu, hindade ja kogustega”.

¹⁹² Mis puudutab 4. oktoobril 1994 Londonis toimunud nõupidamist, siis selgub otsusest, et selle käigus tekkis kartelli liikmete vahel konflikt seoses naatriumglükonaadi müügikvootide jagamisega. Vastupidi sellele, mida Roquette püüab tõendada, näitab see konflikt, et kartelli liikmetel oli vähemalt tahe müügikoguste osas kompromissi leida. Otsuse põhjenduses 229 kajastatud asjaolu, et Roquette'i vastusest 25. juuli 2000. aasta vastuväiteteatisele selgub, et 4. oktoobri 1994. aasta nõupidamisel „väljendas [Roquette] oma tahet kartellis enam mitte osaleda”, ei võimalda tõendada, et Roquette kartellis osalemise lõpetas. Konteksti arvestades tähendab Roquette'i seisukohavõtt sellel nõupidamisel äärmisel juhul seda, et ta tegi kartellist eemaldumiseks pingutusi. Samuti asjaolu, et Roquette nõupidamiste saalist enne lõppu lahkus, ei tähenda, et Roquette oleks avalikult taganenud nõupidamise

sisust. Nõupidamisel kartelli liikmete vahel tekkinud vaidluse kontekstist lähtudes oli komisjonil õigus kvalifitseerida niisugune käitumine pigem strateegiaks, et omandada teistelt liikmetelt rohkem soodustusi, kui teoks, mis tähendaks Roquette'i osalemise lõppu kartellis.

193 Järelikult oli komisjonil õigus leida, et Roquette ei lõpetanud oma osalemist kartellis ei mais 1994 ega ka 4. oktoobri 1994. aasta nõupidamisel.

194 3.–5. juunini 1995 Anaheimis toimunud nõupidamise laadiga seoses tuleb esiteks märkida, et nagu komisjon otsuse põhjenduses 232 mainis, mida Roquette ei vaidlusta, et sellel nõupidamisel, millest võtsid osa kõik kartelli liikmed, arutlesid nad 1994. aastal müüdud naatriumglükonaadi koguste üle. Komisjon rõhutas eriti, mida Roquette ei vaidlusta, et ADM-i sõnade kohaselt oli Jungbunzlauer palunud „esitada andmed ADM-i poolt 1994. aastal realiseeritud naatriumglükonaadi müügi kogukäibe kohta (otsuse põhjendus 232).

195 Tuleb märkida, et see toimimisviis langes põhiosas kokku kartellis välja kujunenud tegevusega, millega püüti tagada eraldatud müügikvootide täitmine, mis, nagu otsuse põhjendustest 92 ja 93 tuleneb, seisnes selles, et enne iga nõupidamist edastasid kartelli liikmed oma müügiandmed Jungbunzlauerile, kes need koondas ja nõupidamistel teistele jagas.

196 Teiseks, Roquette ei vaidlusta komisjoni poolt otsuse põhjenduses 232 toodud sündmuste kirjeldusi, mille kohaselt pakuti sellel nõupidamisel välja uus müügikoguste informatsioonivahetuse süsteem. See süsteem pidi võimaldama anonüümselt, st nii, et ükski liige ei saaks teada teiste andmeid, kindlaks teha naatriumglükonaadi turu kogusuuruse järgneval viisil: „ettevõtja A kirjutab meelevaldse arvu, mis kujutab

endast ühte osa tema kogukäibest; ettevõtja B näitab ettevõtjale C ettevõtjate A ja B andmete summat; ettevõtja C liidab sellele summale oma kogukäibe; lõpuks lisab ettevõtja A sellele ülejäänud osa oma kogukäibest ja saadab kogusumma kõigile” (otsuse põhjendus 233).

¹⁹⁷ Selle asjaoluga seoses tuleb märkida, et komisjonil oli õigus leida, et see oli kartelli liikmete uus katse „turul korda taastada” ja jätkata oma varasemate aastate konkurentsivastast tegevust, mille eesmärk oli ühistegevusega säilitada turu üle kontroll, kuid antud juhul teisel kujul ja erinevate meetoditega. Asjaolu, et kartelli liikmed proovisid luua eespool kirjeldatud „anonüümse” informatsioonivahetuse süsteemi, oli komisjonil õigus tõlgendada liikmete käitumise loomuliku jätkuna kartellis, mida, nagu selgub eelkõige otsuse põhjendusest 93, iseloomustas „kasvav vastastikuse kahtlustamise õhkkond”, kuid mille eesmärk oli siiski turu jagamine. Sellest vaatenurgast oli komisjonil õigus leida, et luues uue informatsioonivahetuse süsteemi, näitasid kartelli liikmed, et neil „oli veel [õnnestunud] leida nende konkurentsivastast tegevust jätkata võimaldav lahendus” (otsuse põhjendus 322) ja „säilitada ühistegevuse tulemusena turu üle kontroll“ (otsuse põhjendus 232).

¹⁹⁸ Kolmandaks, asjaolu et 1994. aasta 4. oktoobri ja 1995. aasta juuni nõupidamiste vaheline aeg oli pikem kui varasemate nõupidamiste vahel, näitab äärmisel juhul kartelli liikmete vahelise suure konflikti olemasolu, kuid ei võimalda ümber lükata komisjoni järeldust, mille kohaselt tegid kartelli liikmed 1995. aasta juuni nõupidamisel uue katse konkurentsivastase tegevuse jätkamiseks.

- 199 Neljandaks, lühikest märget, mille Roquette sellel nõupidamisel tegi ja millele komisjon otsuse põhjendustes 233 ja 322 viitab („6.95 Anaheim: kompensatsioon; 44 000 mt sihttoodangut ülemaailmsel turul; hind”) võib mõistlikult käsitleda kinnituseks komisjoni argumentidele isegi juhul, kui on tõsi, et kontekstist eraldi võetuna loob see märged vaid ebatäpse kujutluse 3., 4. ja 5. juuni 1995. aasta arutluste sisust.
- 200 Viiendaks, ühe Roquette’i töötaja 22. juuli 1999. aasta kirjale lisatud avaldus, mille kohaselt see nõupidamine „ei viinud kuhugi ja sellest ei olnud kasu” ja mis langeb kokku avaldusega Jungbunzlaueri 30. aprilli 1999. aasta kirjas, ei oma tähtsust, kuna see kinnitab, et nõupidamine ei muutnud üheainsa ja vältava rikkumise toimumist (otsuse põhjendus 254). Nii ei näita see kiri seda, et kartelli liikmetel puudus kavatsus kuritegelikku käitumist jätkata, olgu see siis kas või erineval viisil ja erinevate meetoditega.
- 201 Selles kontekstis tuleb meelde tuletada, et selleks, et analüüsida EÜ artikli 81 kohaldamist kokkuleppe või kooskõlastatud tegevuse suhtes, ei ole vaja arvesse võtta kokkuleppe tegelikku mõju, kui selgub, et kokkuleppe eesmärk oli takistada, piirata või kahjustada konkurentsi ühisturu piires (Euroopa Kohtu 13. juuli 1966. aasta otsus liidetud kohtuasjades 56/54 ja 58/64: Consten ja Grundig *vs.* komisjon, EKL 1966, lk 429, 496; eespool punktis 89 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, punkt 99, ja Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-199/92 P: Hüls *vs.* komisjon, EKL 1999, lk I-4287, punkt 178, ning Esimese Astme Kohtu 23. veebruari 1994. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-39/92 ja T-40/92: CB ja Europay *vs.* komisjon, EKL 1994, lk II-49, punkt 87).
- 202 Järelikult oli komisjonil õigus leida, et kartell oli kestnud 1995. aasta juunini.

III — *Kergendavad asjaolud*A — *Poolte argumendid*

- 203 Roquette leiab sisuliselt seda, et isegi kui oletada, et komisjon ei teinud viga rikkumise raskusastme hindamisel, oleks ta pidanud kergendavate asjaoludena arvesse võtma Roquette'il rikkumise käigus olnud eranditult passiivset või teistele järgneja rolli, Roquette'i poolt kartelli konkurentsi piirava tegevuse ellu viimata jätmist ja tema „piduri rolli” rikkumisel. Roquette viitab sellega seoses argumentidele, mille ta esitas rikkumise raskusastmega seoses.
- 204 Need arvesse võtmata jätmised kujutavad Roquette'i arvates endast suuniste rikkumist ja on vastuolus kohtupraktikas kehtestatud põhimõtetega (Esimese Astme Kohtu 24. oktoobri 1991. aasta otsus kohtuasjas T-2/89: Petrofina vs. komisjon, EKL 1991, lk II-1087, punkt 173, ja Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-308/94: Cascades vs. komisjon, EKL 1998, lk II-925, punktid 230 ja 231).
- 205 Oma repliigis täpsustab Roquette komisjoni poolt arvesse võtmata jäetud kergendavate asjaoludega seoses, et ta peab silmas asjaolusid, mis tõendavad tema „piduri rolli” kartellis. Esiteks viitab ta eriti asjaolule, et tema algatas „emalahuste” välja jätmise. Teiseks märgib ta, et kartelli nurgakiviks olnud järelevalvesüsteemi toimimist nõrgendas tema keeldumine piisavalt tihti statistikat vahetamast. Kolmandaks leiab ta, et tema keeldumine rahastamast väliskontrolli süsteemi takistas kartelli tõhusat toimimist, kuna kartelli liikmete esitatud andmete usaldatavust oli võimatu kontrollida, mis lõi võimaluse kartellikokkuleppe tingimuste eiramiseks ja lõi aluse usaldamatuse õhkonna tekkeks, mis viis kartelli

lagunemiseni. Neljandaks viitab ta asjaolule, et tal on alati olnud sõltumatu kaubanduspoliitika, mida tõendab see, et tema hinnad ei vastanud peaaegu kunagi kartellis kindlaks määratud hindade alammääradele või siithindadele. Viiendaks leiab ta, et ta oli esimene, kes kartelli lõpetas.

206 Komisjon palub need argumendid tagasi lükata.

B — *Esimese Astme Kohtu hinnang*

207 Hagiavaldusest selgub, et Roquette väidab, et komisjon keeldus tema puhul arvesse võtmast kergendavaid asjaolusid, mis tulenevad eranditult passiivsest ja teistele järgneja rollist rikkumise toime panemisel, sellest, et ta jättis ellu viimata konkurentsi piirava tegevuse ja tema „piduri rollist” rikkumisega seoses. Sellega seoses viitab Roquette üldisel moel asjaoludele, mis on toodud rikkumise raskusastet käsitleva väite analüüsis, täpsustades, et kuna neid asjaolusid ei võetud trahvi põhisumma kindlaksmääramisel arvesse, siis tuleb neid uurida kergendavate asjaolude analüüsimisel.

208 Nende argumentidega seoses tuleb meelde tuletada, et vastavalt Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 44 lõike 1 punktidele c ja d peab hagiavalduses olema esitatud ülevaade fakti- ja õigusväidetest. Peale selle peab selline ülevaade, sõltumata kõigist terminoloogiat puudutavatest küsimustest, kohtupraktika kohaselt olema nii selge ja täpne, et see võimaldaks kostjal end kaitsta ja Esimese Astme Kohtul vajadusel hagi lahendada ilma täiendavat teavet küsimata. Õiguskindluse ja korrakohase õigusemõistmise tagamiseks peavad selleks, et hagi oleks vastuvõetav, selle aluseks olevad peamised õiguslikud ja faktilised asjaolud kas või kokkuvõtlikult,

ent seostatult ja arusaadavalt tulenema hagiavalduse tekstist (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 7. novembri 1997. aasta otsus kohtuasjas T-84/96: Cipeke vs. komisjon, EKL 1997, lk II-2081, punkt 31, ja Esimese Astme Kohtu 21. mai 1999. aasta määrus kohtuasjas T-154/98: Asia Motor France jt vs. komisjon, EKL 1999, lk II-1703, punkt 49).

209 Käesoleval juhul ei võimalda kergendavate asjaolude olemasolu tõendamiseks tehtud üldine viide asjaoludele, mis on toodud rikkumise raskusastet käsitleva väite analüüsis, Esimese Astme Kohtul täpselt määratleda kergendavate asjaolude olemasolul põhineva väite ulatust. Kuigi ei saa välistada, et peamised õiguslikud ja faktilised asjaolud, millele Roquette tugineb, on hagiavalduses olemas, on siiski hageja ülesanne need seostatult ja arusaadavalt esitada. See ei ole Esimese Astme Kohtu ülesanne otsida esimese väite toetuseks esitatud asjaolude hulgast neid, mida saaks kasutada ka mõne teise väite toetuseks, ja käesoleval juhul otsida, milliseid asjaolusid võiks kasutada millist tüüpi kergendavate asjaolude puhul. Seda järeldust ei lükka ümber asjaolu, et komisjon tegi vaatamata selle väite silmanähtavale ebatäpsusele erilise pingutuse, et teha kindlaks võimalikke argumente, mille hageja esitas oma argumentatsioonis seoses rikkumise raskusastet käsitleva väitega, mida saaks antud juhul kasutada ka kergendavate asjaolude olemasolu käsitleva väite toetuseks, ja et ta nende selles kontekstis vastas. Tegelikult on komisjoni seisukoht sellega seoses vaid oletus Roquette'i esitatud väite ulatusest. See ei võimalda kindlaks teha Roquette'i esitatud kergendavate asjaolude olemasolul põhineva väite tegelikku ulatust.

210 Seetõttu tuleb kodukorra artikli 44 lõike 1 punktide c ja d alusel vastuvõtmatuse tõttu tagasi lükata need väited, mis käsitlevad komisjoni poolt kergendavate asjaolude analüüsis tehtud viga.

IV — *Roquette'i koostöö haldusmenetluses*A — *Sissejuhatus*

- 211 Roquette'i väitel tegi komisjon hindamisvigu ka koostööteatise kohaldamisel.
- 212 Roquette leiab, et komisjon oleks pidanud vähendama tema trahvisummat mitte koostööteatise peatüki D alusel 40%, vaid koostööteatise peatüki C alusel 50–75%.
- 213 Roquette märgib selle seisukoha toetuseks, et komisjoni hinnang tema esitatud asjaolude laadile ja sisule on väär kahel põhjusel. Ühelt poolt, vastupidi sellele, mida komisjon otsuses kinnitab, oli ta esimene ja ainus kartelli liige, kes esitas komisjonile otsuse tegemisel määrava tähtsusega tõendeid. Teiselt poolt leiab Roquette, et komisjonil ei olnud õigust tema koostöö tähtsust haldusmenetluses alahinnata, kui ta märkis, et Roquette esitas asjaomased dokumendid vaid koos oma vastusega määruse nr 17 artikli 11 lõikel 1 põhineva komisjoni 2. märtsi 1999. aasta ametlikule informatsiooninõudele.
- 214 Seetõttu palub Roquette Esimese Astme Kohtul kasutada oma täielikku pädevust trahvide küsimuses selle hinnangu uuesti läbi vaatamiseks (Euroopa Kohtu 9. novembri 1983. aasta otsus kohtuasjas 322/81: Michelin vs. komisjon, EKL 1983, lk 3461, punkt 111).

B — *Küsimus sellest, et Roquette oli olnud esimene ja ainus kartelli liige, kes esitas komisjonile otsuse tegemisel määrava tähtsusega tõendeid*

1. Üldküsimused

215 Roquette kinnitab, et komisjonil ei olnud õigust otsuse põhjenduses 415 leida, et „Fujisawa o[li] esimene kartelli liige, kes esitas kartelli olemasolu tõendamiseks määrava tähtsusega asjaolusid. Roquette esitab sellega seoses kaks argumenti. Esiteks väidab ta, et informatsioon, mille komisjon hankis enne Roquette'iga koostööd, oli kartelli olemasolu tõendamiseks ebapiisav. Teiseks sai komisjon Roquette'i arvates just tänu temaga koostööle otsuse tegemiseks määrava tähtsusega materjalid. Need argumendid eelnesid üldistele märkustele seoses normidega, mida komisjon pidi käesolevas asjas kartelli liikmete poolt haldusmenetluses tehtud koostöö hindamisel kohaldama.

2. Üldised märkused seoses normidega, mida kohaldatakse käesolevas asjas kartelli liikmete poolt haldusmenetluses tehtud koostöö hindamisel

a) Poolte argumendid

216 Roquette'i väitel ei oleks komisjon käesoleva asja erilistel asjaoludel pidanud kaaluma trahvisumma vähendamise määra esmalt mitte selle järjekorra alusel, milles kartelli liikmed haldusmenetluses koostööd tegid, vaid eelkõige sisu ja lisaväärtuse

alusel, mida nende liikmete esitatud tõendid otsuses formuleeritud etteheidete koostamisel andsid.

217 Nende eriliste asjaolude põhjal väidab Roquette, et komisjon algatas otsuse vastuvõtmiseni viinud uurimise alles pärast seda, kui ta oli saanud informatsiooni Ühendriikides toimunud uurimiste kohta. Roquette tuletab meelde, et otsuse põhjendusest 53 selgub, et Ameerika Ühendriikide Justiitsministeerium teavitas komisjoni naatriumglükonaadi turul toimunud uurimisest märtsis 1997. Samuti selgub sellest põhjendusest, et komisjonile teatati oktoobris 1997, et Akzo, Avebe ja Glucona olid möönnud endi osalust selle tootega seonduvas kartellikokkuleppes, mille eesmärk oli hindade kindlaksmääramine ja turuosade jagamine „Ameerika Ühendriikides ja mujal” ning Roquette ja Fujisawa möönsid samu asjaolusid vastavalt detsembris 1997 ja veebruaris 1998. Isegi kui komisjon otsuses täpselt ei märkinud, mis laadi teavet ta tänu Ühendriikides algatatud menetlusele valdab, on siiski õiguspärane arvata, et komisjoni valduses olid vähemalt erinevad pressiteated 24. septembrist ja 17. detsembrist 1997, mis käsitlesid Ühendriikides toimuvat uurimist; need pressiteated olid avalikkusele Interneti vahendusel kättesaadavad.

218 Roquette järeldab sellest, et kui komisjon saatis määruse nr 17 artikli 11 alusel „[t]alvel 1997–1998” oma esimesed informatsiooninõuded „peamistele naatriumglükonaadi tootjatele, importijatele, eksportijatele ja ostjatele Euroopas” — nagu tuleneb otsuse põhjendusest 54 —, siis oli ta teadlik kartellist naatriumglükonaadi ülemaailmsel turul, selles osalejatest, asjaolust, et kõik osalejad olid rikkumise Ühendriikide ametiasutuste ees omaks võtnud ja et rikkumine oli lõppenud juunis 1995.

219 Niisugustel erilistel asjaoludel ei ole asjakohane vähendada maksimaalselt selle osalise trahvi, kes esimesena komisjoniga koostööd tegema hakkas, vaid selle trahvi,

kes esitas selle informatsiooni ja asjakohased dokumendid, mis komisjonil tegelikult võimaldasid rikkumise vähema vaevaga tuvastada.

220 Pealegi oli see seisukoht kooskõlas lähenemisega, mida komisjon ise oli väljendanud oma uue teatise eelnõus trahvide vähendamise kohta, mis avaldati juulis 2001 (edaspidi „uue teatise eelnõu”), ning alates avaldamisest 2002. aastal ka oma uues teatises, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT L 2002, C 45, lk 3; edaspidi „uus teatis”). Seega oleks komisjon pidanud käesolevas asjas järgima seda uut poliitikat. Selle argumentatsiooni kinnituseks viitab Roquette oma repliigis ühelt poolt niisuguse teatise õiguslikule laadile, mis loob puudutatud ettevõtjatele õiguspäraseid ootusi, ja teiselt poolt karistusõiguse üldpõhimõttele, mille kohaselt tuleks kohaldada kergeimat kriminaalseadust (tagasiulatuvus *in mitius*) (Euroopa Kohtu 29. oktoobri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-230/97: Awoyemi, EKL 1998, lk I-6781, ja komisjoni 14. oktoobri 1998. aasta otsus 1999/210/CE EÜ artikli 85 kohaldamise menetluse kohta (IV/F-3/33.70 — British Sugar plc jt) (EÜT 1999, L 76, lk 1)).

221 Komisjon leiab, et Roquette ei saa tugineda uue teatise eelnõule. Komisjon vaidlustab Roquette'i selle väite vastuvõetavuse, mille kohaselt uue teatise kohaldamist õigustab kergeima kriminaalseaduse kohaldamise põhimõte. Ta leiab, et see väide on vastuvõetamatu, kuna on esimest korda esitatud repliigi staadiumis. Täiendavalt leiab komisjon sisuliselt seda, Roquette räägib enesele vastu, kui ta ühelt poolt heidab komisjonile ette koostööteatise ebaõiget kohaldamist ja teiselt poolt palub kohaldada tagasiulatuvalt koostööteatise asendanud uut teatist.

b) Esimese Astme Kohtu hinnang

222 Tuleb märkida, et komisjon määratles oma koostööteatise tingimused, millistel võib kartelli suhtes läbiviidava uurimise käigus temaga koostööd tegevaid ettevõtjaid

makstava trahvi tasumisest vabastada või selle summat vähendada (vt koostööteatise peatüki A lõige 3).

223 See koostööteatis lähtub komisjoni kaalutusõigusest ning toob kaasa vaid selle, et komisjon piirab oma pädevust võrdse kohtlemise põhimõtet järgides (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 30. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas T-214/95: *Vlaams Gewest vs. komisjon*, EKL 1998, lk II-717, punkt 89). Peale selle, nagu on sõnaselgelt toodud teatise peatüki D lõikes 3, lõi see teatis õiguspäraseid ootusi, millele komisjoni kartelli olemasolust informeerida soovivad ettevõtjad tuginevad. Arvestades võrdse kohtlemise põhimõtet ja õiguspärase ootuse põhimõtet, millele komisjoniga koostööd teha soovivad ettevõtjad on võinud vastavalt sellele teatisele tugineda, oli komisjon seega kohustatud Roquette'ile määratud trahvi summa kindlaksmääramisel tema koostööd hinnates nendest lähtuma.

224 Seega ei ole Roquette'il õigus, kui ta väidab, et komisjon oleks pidanud kohaldama mitte koostööteatise norme, vaid uue teatise eelnõu või koguni uue teatise norme. Mis puudutab uue teatise eelnõu, siis tuleb märkida, et hoolimata sellest, et see dokument avaldati 2001. aasta juulis ehk enne otsuse vastuvõtmist, ei vaidlusta Roquette seda, et komisjon avaldas selle dokumendi vaid eesmärgiga võimaldada huvitatud isikutel selle kohta oma märkusi esitada. Uue teatisega seoses tuleb mainida, et see dokument avaldati alles pärast otsuse vastuvõtmist. Seega ei saanud uue teatise eelnõul ega ka uuel teatisel endal olla käesolevas asjas sellist mõju, nagu oleks komisjon oma kaalutusõigust ise piiranud (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 11. septembri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-13/99: *Pfizer Animal Health vs. nõukogu*, EKL 2002, lk II-3305, punkt 121, ja Esimese Astme Kohtu 11. septembri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-70/99: *Alpharma vs. nõukogu*, EKL 2002, lk II-3495, punkt 142).

- 225 Järelikult ei ole Roquette'il õigust tugineda õiguspärase ootuse põhimõttele ja kergeima karistuse kohaldamise põhimõttele — isegi kui eeldada, et see põhimõte ühenduse õiguses eksisteerib —, väites, et komisjon oleks pidanud käesolevas asjas kohaldama uue teatise eelnõu või uut teatist või nendes dokumentides sätestatud põhimõtteid.
- 226 Nagu Roquette väidab, ilmneb tõesti, et vastupidi mõnele teisele komisjoni poolt varem läbi viidud uurimisele oli viimasel antud juhul juba enne seda, kui ta määrust nr 17 kohaldades oma uurimise algatas, teatud informatsioon ülemaailmse kartelli olemasolu kohta naatriumglükonaadi turul ja mõnede osaliste kohta, nagu selgub ka otsuse põhjendusest 53.
- 227 Siiski ei tulene sellest asjaolust, et komisjon peaks kõrvale jätma oma koostööteatise sätestatud normid ettevõtjate koostöö kohta.
- 228 Tuleb rõhutada, et Roquette ei vaidlusta seda, et Fujisawa oli esimene kartelli liige, kes kartelli olemasolust teavitas ning komisjonile osaliste ja rikkumise eseme kohta informatsiooni andis. Roquette möönab ka seda, et koostööteatis sätestab põhimõtte, mille kohaselt vaid selle ettevõtja, kes „esitab kartelli olemasolu tõendavaid määrava tähtsusega tõendeid esimesena”, trahvisummat võidakse väga oluliselt (vähemalt 75%) või oluliselt (50–75%) vähendada võrreldes sellega, mis talle koostööd tegemata oleks määratud (vt koostööteatise peatüki B lõige b ja peatükk C).
- 229 Käesolevas asjas alustas komisjon otsusega kartellis osalenud ettevõtjate uurimist koostööteatise peatüki B lõike a tähenduses alles pärast seda, kui ta oli Fujisawalt

informatsiooni saanud. Seega selle sätte tähenduses ei oleks Ühendriikides toimuva uurimise kohta saadud informatsioon saanud takistada koostööteatise peatükis B ette nähtud kohtlemise kohaldamist Fujisawa suhtes.

230 Järelikult oli komisjonil, vastupidi Roquette'i väidetule, õigus kohaldada käesoleval juhul norme, mille ta oli oma 1996. aasta koostööteatises sätestanud.

3. Küsimus sellest, et informatsioon, mille komisjon hankis enne Roquette'iga koostööd, oli kartelli olemasolu tõendamiseks ebapiisav

a) Poolte argumendid

231 Roquette leiab, et informatsioon, mille komisjon enne temaga koostöö alustamist hankis, ei ole kartelli sisu ja toimimise kohta ümberlükkamatu tõend.

232 Esiteks leiab Roquette, et enne temaga koostööd oli komisjoni valduses vaid informatsioon, mis ei sisaldanud midagi rohkemat kui Ühendriikide ametiasutustelt saadu või see, mis oli avalikult kättesaadav. See informatsioon viitas vaid sellele, et Akzo, Avebe, Glucona, Roquette ja Fujisawa olid augustist 1993 kuni juunini 1995 kokku saanud eelkõige selleks, et kokku leppida naatriumglükonaadi hindades ja turuosade jagamises.

- 233 Teiseks oli see informatsioon Roquette'i sõnul ebapiisav kartelli olemasolu tõendamiseks, kuna tegemist oli peamiselt vaid avaldustega. Ainsad esitatud dokumentaalsed tõendid olid olnud sõidupiletid. Komisjon oli muu hulgas pidanud vajalikuks saata informatsiooninõuded ja teostada kartelli liikmete juures kohepealne kontroll, kuna ta ei saanud piirduda vaid selle informatsiooniga, mille ta sai Ühendriikide ametiasutuste kaudu, ning esimeste andmetega, mille Fujisawa 12. mail 1998 ja ADM 21. jaanuaril 1999 saatsid.
- 234 Komisjon leiab, et Fujisawa oli esimene ettevõtja, kes esitas kartelli olemasolu tõendavaid määrava tähtsusega tõendeid.

b) Esimese Astme Kohtu hinnang

- 235 Väites, et informatsioon, mille komisjon hankis enne Roquette'iga koostööd, oli kartelli olemasolu tõendamiseks ebapiisav, soovib Roquette sisuliselt tõendada, et komisjonil ei olnud õigus leida, et Fujisawa oli koostööteatise peatüki C koosmõjus peatüki B lõikega b tähenduses „esimene, kes esitas kartelli olemasolu tõendavaid määrava tähtsusega tõendeid”.
- 236 Koostööteatise peatükk C „Trahvisumma suur vähendamine” sätestab:

„Vähendatakse trahvisummat 50–75% ettevõtja suhtes, kes, täites peatüki B lõigetes b–e sätestatud tingimused, teavitab salajasest kartelist pärast seda, kui komisjon on

oma otsuse alusel alustanud kartellis osalevate ettevõtjate uurimist, mis aga ei ole andnud piisavat alust, et õigustada menetluse algatamist vastava otsuse tegemiseks.”

237 Peatükis C viidatud peatüki B lõiked b–e puudutavad ettevõtjat, kes:

- „b) esitab kartelli olemasolu tõendavaid määrava tähtsusega tõendeid esimesena;
- c) on lõpetanud osaluse õigusvastases tegevuses hiljemalt kartellist teatamise hetkeks;
- d) esitab komisjonile kogu vajaliku teabe ning samuti kõik tema valduses olevad kartelli puudutavad dokumendid ja tõendid ning jätkab pidevat ja igakülgselt koostööd kogu uurimise vältel;
- e) ei ole sundinud teisi ettevõtjaid kartellis osalema ega ole õigusvastases tegevuses omanud algatavat või määravat rolli”.

238 Vastupidi Roquette'i väitele selgub nendest sätetest kõigepealt, et koostööteatise peatükkide B või C alusel trahvisumma vähendamiseks ei näe koostööteatis ette, et kartellist teavitanud osaline peaks esitama komisjonile „kartelli sisu ja toimimise kohta ümberlülkkamatu tõendi”.

239 Tegelikult on koostööteatise kohaselt peatüki B lõikes b sätestatud tingimus juba siis täidetud, kui salajasest kartellist teavitanud ettevõtja „esitab kartelli olemasolu tõendavaid määrava tähtsusega tõendeid esimesena”.

240 Asjaolu, et komisjon pärast seda, kui üks osaline on teda kartellist teavitanud, saadab informatsiooninõudeid ja teeb teiste osaliste juures kohapealseid kontrollid, ei tõenda mingil moel seda, et kartellist teavitanud kartelli liikme antud esitatud informatsioon oli koostööteatise peatükkide B ja C tähenduses ebapiisav.

241 Roquette'i kinnituse kohta, et Fujisawa esitatud informatsioon ei sisaldanud midagi rohkemat, kui komisjon juba oli Ühendriikide ametiasutustelt saanud või vähemalt oli pidanud saama, tuleb meelde tuletada, et isegi kui oletada, et see kinnitus on õige, tuleneb ühenduse autonoomse pädevuse põhimõttest konkurentsi valdkonnas, et komisjon ei ole tõendite tuvastamisel, mis võimaldavad tal EÜ artikli 81 alusel otsuse vastu võtta, seotud kolmandate riikide ametivõimude tõenditega.

242 Igal juhul tuleb tõdeda, et vastupidi Roquette'i kinnitusele sisaldas Fujisawa esitatud informatsioon rohkemat kui Ühendriikide ametiasutuste pressiteated, mille Roquette Esimese Astme Kohtule esitas. Selgub, et esiteks ei sisaldanud need pressiteated kõikide kartelli liikmete nimesid. Teiseks piirduti pressiteadetes vaid erinevate sõlmitud kokkulepete lühikirjeldusega. Nagu komisjon otsuse põhjenduses 415 õigesti märgib, teatas Fujisawa 12. mai 1998. aasta kirjas kartelli olemasolust, loetles kartelli liikmed ja kirjeldas põhilisi nende vahel sõlmitud kokkuleppeid, täpsustades perioodi, milleks need olid sõlmitud, kirjeldas kartellikokkulepete

täitmise ja toimimise mehhanisme ning esitas loetelu, kuigi mittetäieliku, kartelli nõupidamistest koos kokkuvõttega mõnede nõupidamiste sisust.

- 243 Peale selle tuleb märkida, et otsuse põhjendusest 414 selgub, et kohaldades Fujisawa suhtes koostööteatise peatükki B, võttis komisjon teatud määral arvesse asjaolu, et ajal, mil Fujisawa teda kartellist teavitas, „teadis ta juba [Ameerika Ühendriikide] Justiitsministeeriumi poolt naatriumglükonaadi turul läbi viidud uurimisest ning teadis, et Akzo, Avebe ja Glucona olid tunnistanud oma osalust rahvusvahelises salaleppes, mille eesmärk oli hindade kindlaksmääramine ja turuosade jagamine „Ühendriikides ja mujal“”.
- 244 Eeltoodust tuleneb, et Roquette'il ei ole õigus, kui ta väidab, et Fujisawa ei olnud esimene kartelli liige, kes esitas komisjonile kartelli olemasolu tõendavaid määrava tähtsusega andmeid koostööteatise peatüki B lõike b tähenduses. Seetõttu tuleb tagasi lükata Roquette'i esimene argument, mille kohaselt oli informatsioon, mille komisjon hankis enne Roquette'iga koostööd, kartelli olemasolu tõendamiseks ebapiisav.

4. Küsimus sellest, et vaid Roquette'i esitatud andmed olid otsuse tegemisel määrava tähtsusega

a) Poolte argumentid

- 245 Roquette väidab, et just tänu tema koostööle haldusmenetluses sai komisjon selle informatsiooni, mida ta kasutas vastuväiteteatises ja hiljem otsuses.

246 Vastuväiteteatisega seoses leiab Roquette, et selle kolmeteistkümnest lisast kajastasid kümme kartelli liikmete poolt vabatahtlikult saadetud informatsiooni ja kümnest kaheksa oli esitanud tema. Peale selle oli kartelli ajalugu kirjeldavas osas peaaegu igal leheküljel viidatud Roquette'i esitatud käsikirjalistele märkmetele.

247 Mis puudutab aga otsust, siis leiab Roquette, et kaks asjaolu tõendavad tema esitatud informatsiooni määravat tähtsust. Esiteks sai komisjon tänu Roquette'i esitatud informatsioonile tuvastada organisatsioonilised põhimõtted, klientide kohta informatsiooni vahetamise süsteemi, kokkulepete täitmise ja ajavahemikul veebruarist 1987 kuni juunini 1995 toimunud nõupidamiste päevakordade kirjelduse. Teiseks nähtub otsusest teatud vastuolu kirjelduste täpsuse osas, sõltuvalt sellest, kas need tuginevad Roquette'i esitatud informatsioonile või ei saa tugineda Roquette'i esitatud informatsioonile.

248 Mis puudutab Roquette'i informatsiooni määravat tähtsust, siis ilmneb see organisatsiooniliste põhimõtete osas otsuse joonealustest märkustest, milles nendele põhimõtetele viidatakse. Kaheteistkümnest viiest kaheksa käsitlevad Roquette'i esitatud tõendeid. Otsuse põhjendus 83, mis kirjeldab kvootide jagamise süsteemi, viitab eelkõige Roquette'i esitatud käsikirjalistele märkmetele, mille ta koostöö käigus komisjonile saatis. Otsuse põhjenduses 88 tugineb komisjon eranditult Roquette'i esitatud dokumentidele, et selgitada hindade alammäärade ja/või sihthindade kindlaksmääramise süsteemi toimimist.

- 249 Klientide kohta informatsiooni vahetamise süsteemi tuvastamise puhul ilmneb Roquette'i esitatud informatsiooni määrav tähtsus otsuse põhjenduse 90 joonealustest märkustest 46 ja 47. Komisjon on nendes tsiteerinud eranditult Roquette'i poolt koostöö käigus esitatud informatsiooni.
- 250 Mis puudutab konkreetselt kokkulepete täimise ja järelevalvesüsteemi olemasolu tõendamist, siis näib Roquette'i arvates, et komisjon kasutab, seda sõnaselgelt täpsustamata, Roquette'i esitatud tõendeid.
- 251 Osas, milles komisjon kirjeldab ajavahemikule veebruarist 1987 kuni juunini 1995 toimunud kartelli liikmete nõupidamiste päevakordi, on määrava tähtsusega Roquette'i esitatud käsikirjalised märkmed. Seda on komisjon möönnud otsuse põhjenduses 121, milles on märgitud, et „[i]lga nõupidamise sisu on paremini teada perioodi 1989–1990 kohta, kuna ettevõtjate avaldusi kinnitavad tolleaegsed dokumendid”. Nimetatud dokumendid vastavad Roquette'i poolt alates 11. mail 1989 Göteborgis toimunud nõupidamisest kuni 3. septembril 1991 Zürichis toimunud nõupidamiseni tehtud märkmetele. Need Roquette'i esitatud märkmed ning nendega kaasnevad selgitused (vt 22. juuli 1999. aasta memo) võimaldasid komisjonil mõista kartelli toimimist, osaliste vaheliste arutelude teemasid ja igäihe rolli ning desifreerida koodid, mida ettevõtjad omavahel üksteise määratlemiseks kasutasid. Nimetatud käsikirjalised märkmed olid mõnede nõupidamiste kohta ainsad dokumendid, mis komisjonil nende käigu kirjeldamiseks olid (vt otsuse põhjendustes 131, 132–138 ja 139–149 nimetatud nõupidamised ning ühe Fujisawa esindaja visiit Roquette'i tehasesse 22. jaanuaril 1990, 2. veebruaril 1990 toimunud Jungbunzlaueri ja Roquette'i vaheline nõupidamine, 21. ja 22. mail 1990 Zürichis toimunud nõupidamine, 10. ja 11. juunil 1991 Genfis toimunud nõupidamine, 24. juulil 1991 Zürichis toimunud nõupidamine ning 2. ja 3. septembril 1991 Zürichis toimunud nõupidamine). Roquette'i käsikirjalised märkmed võimaldasid samuti komisjonil tuvastada ühelt poolt ADM-i ja teiselt poolt Glucona ja teiste

Euroopa tootjate vahel toimunud arutelude konkurentsivastast laadi (otsuse põhjendus 155).

252 Roquette'i panuse määravat rolli tõendab viimase arvates ka asjaolu, et komisjoni poolt otsuse joonealustes märkustes tehtud 175-st viitest asjaomaste ettevõtjate dokumentidele ja avaldustele olid peaaegu pooled saadud tänu tema koostööle. Peale selle esitas kõik kartelli eesmärki ja meetodeid tõendada võimaldavad konkreetsed tõendid Roquette. Komisjon on muu hulgas otsuse põhjenduses 426 tunnistanud, tuletades meelde, et „Roquette [oli] ainus kartelli liige, kes esitas dokumendid kartelli nõupidamiste sisu ja järelduste kohta”.

253 Lisaks viitab Roquette sellele, et otsuses puuduvad täpsed kirjeldused nende nõupidamiste sisu kohta, mille puhul komisjonil Roquette'i märkmeid ei olnud, samas on kirjeldused olemas nende nõupidamiste kohta, mille puhul komisjon sai Roquette'i märkmete tugineda.

254 Nii piirdus komisjon enne esimesele sellisele nõupidamisele, mida Roquette oma märkmetes kajastab, eelnenud perioodi kohta vaid segaste ja ebatäpsete kirjeldustega (vt otsuse põhjendus 121, kus komisjon mainib „mitmeid mitmepoolseid nõupidamisi”, mis toimusid „ajavahemikul aprillist kuni maini 1990”, ning samuti otsuse põhjendustes 122–128 toodud nõupidamiste kirjeldused).

- 255 Komisjoni valduses olnud andmete ebapiisavus ilmneb ka hilisemate või nende sündmuste kirjeldusest, mida Roquette'i esitatud märkmed ei kajasta. Roquette toob esile mitmeid vastuolusid ja viitab otsuse põhjendustele 129 ja 164. Nagu selgub otsuse põhjendustest 201 ja 214, olid kartelli seda perioodi puudutanud Roquette'i dokumendid ja avaldused komisjonile suureks abiks.
- 256 Roquette'i arvates oli ta ainus, kes esitas nii palju nii suure tõendusväärtusega dokumente, mille hulgas olid kirjalikud tõendid, rikkumisperioodi aegsed dokumendid ja otseselt ettevõtjate käitumisega seonduvad dokumendid. Seetõttu leiab ta, et kooskõlas kohtupraktikaga (Esimese Astme Kohtu 10. märtsi 1992. aasta otsus kohtuasjas T-13/89: ICI vs. komisjon, EKL 1992, lk II-1021) ja uue teatise eelnõuga oleks komisjon trahvisumma vähendamist kaaludes pidanud rohkem arvesse võtma esitatud informatsiooni määravat tähtsust.
- 257 Oma repliigis leiab Roquette, et tema esitatud informatsiooni määravat tähtsust ei saa Fujisawa esitatud andmetega kahtluse alla seada. Roquette'i arvates, kui Fujisawa teavitas kartelli olemasolust, selles osalejatest ja rikkumise esemest, siis ta ainult edastas komisjonile selle informatsiooni, mis viimane veebilehe ja Ühendriikide konkurentsivaldkonna ametiasutuste kaudu juba teadis. Peale selle on enamus Fujisawa esitatud dokumentidest vaid märkmed reisikulude kohta erinevatesse kohtadesse, kus kartelli nõupidamised toimusid. Roquette'i esitatud informatsioon on hoopis midagi enamat.
- 258 Komisjon vaidlustab nende asjaolude asjakohasuse ja rõhutab, et ta võttis Roquette'i koostööd täiel määral arvesse, vähendades tema trahvisummat 40% vastavalt koostööteatise peatükile D.

b) Esimese Astme Kohtu hinnang

- 259 Kõigepealt tuleb meelde tuletada, et Roquette ei ole esimene kartelli liige, kes komisjoni kartellist teavitas. Tegelikult esitas Fujisawa esimesena komisjonile määrava tähtsusega andmed rikkumise toimumise kohta, milles ta ise osaline oli (vt eespool punkt 244). Vaid siis, kui Roquette oleks olnud esimene kartelli liige, kes komisjoni kartellist teavitas, esitades talle määrava tähtsusega andmed, oleks komisjon ülejäänud tingimuste täitmise korral võinud tema trahvi suuremal määral vähendada, kohaldades koostööteatise peatükki B või C, nagu Roquette ise seda väidab.
- 260 Antud juhul vähendas komisjon Roquette'i trahvisummat koostööteatise peatükki D kohaldades. Nagu komisjon õigesti märgib, võttis ta seda tehes Roquette'i koostöö täielikult arvesse.
- 261 Eeltoodust lähtudes tuleb tagasi lükata argument, mis põhineb asjaolul, et Roquette'i esitatud andmed olid otsuse tegemisel määrava tähtsusega.
- 262 Roquette'i argument, mille kohaselt komisjon oleks pidanud tegema tema trahvisumma puhul vähemalt koostööteatise peatükis D ette nähtud maksimaalse vähendamise, seondub sellega, et Roquette vaidlustas komisjoni hinnangu tema koostöö tähtsusele, millest tulenevalt vähendati 40% võrra trahvisummat, mis tal muidu oleks tulnud maksta. Seetõttu käsitletakse neid kahte argumenti hiljem koos.

C — Küsimus sellest, et komisjon tugineb ekslikult asjaolule, et Roquette esitas asjaomased dokumendid alles oma vastuses informatsiooninõudele

1. Poolte argumendid

²⁶³ Roquette märgib, et vaid selleks, et kvalifitseerida tema käitumine koostööteatise peatükile D vastavaks, väitis komisjon, et ta esitas asjaomased dokumendid alles oma vastuses määruse nr 17 artikli 11 lõikel 1 põhinevale 2. märtsi 1999. aasta informatsiooninõudele. Roquette'i arvates sisaldas 2. märtsi 1999. aasta ametlik informatsiooninõue süü omaksvõtule õhutavaid küsimusi, mis kujutasid endast kaitseõiguse rikkumist, mis on põhjenduseks õigusele nendele mitte vastata ja asjaolule, et seetõttu vastas ta neile alles komisjoniga tehtud koostöö käigus. Arvestades, et esitatud küsimused ei olnud vaid faktilised ja et komisjonil oli juba informatsiooni, leiab Roquette, et nende küsimuste eesmärk oli kohustada teda möönma oma osalust kartellis. See on kaitseõiguse rikkumine (Esimese Astme Kohtu 20. veebruari 2001. aasta otsus kohtuasjas T-112/98: Mannesmannröhren-Werke vs. komisjon, EKL 2001, lk II-729, punktid 66, 67, 71, 73 ja 78), millele on vastukaaluks õigus jätta niisugustele küsimustele vastamata. Roquette'i arvates tuleneb sellest potentsiaalselt kaitseõiguse rikkumisest, et tema vastused komisjoni küsimustele on antud alles pärast seda, kui ta otsustas komisjoniga koostööd teha.

²⁶⁴ Komisjon väidab, et 2. märtsi 1999. aasta ametlik informatsiooninõue oli esitatud määruse nr 17 artikli 11 lõike 5 alusel ja mitte ükski informatsiooninõude küsimustest ei olnud sellist laadi, mis kohustanuks Roquette'i möönma oma osalust õigusvastases kokkuleppes. Peale selle leiab komisjon, et kui küsimused kutsusid Roquette'i üles tunnistusi andma, oli Roquette'il õigus vastamisest keelduda. Komisjon leiab, et kuna Roquette küsimustele vastamisest ei keeldunud, ei olnud vastuste näol tegemist tunnistustega, vaid need olid antud informatsiooninõudele vastates ning mitte koostööteatise alusel.

2. Esimese Astme Kohtu hinnang

²⁶⁵ Kõigepealt tuleb rõhutada, et vastupidi Roquette'i väidetule ei olnud eesmärgiks tema käitumise kvalifitseerimine vastavalt koostööteatise peatükile D, kui komisjon leidis, et asjaomased dokumendid esitati talle alles vastuses määruse nr 17 artikli 11 lõikel 1 põhinevale 2. märtsi 1999. aasta informatsiooninõudele. Otsuse põhjenduse 426 sõnastusest tuleneb, et komisjon võttis selle asjaolu arvesse vaid koostööteatise peatükis D talle antud kaalutusõiguse raames, et kindlaks määrata trahvisumma vähendamise protsendimäär.

²⁶⁶ Ilma et oleks vaja uurida, kas mõned komisjoni poolt informatsiooninõudes esitatud küsimused rikuvad kaitseõigust, nagu väidab Roquette, tuleb veel märkida, et nagu Roquette ise rõhutab, valis ta esitatud küsimustele vastamise vabalt komisjoniga koostöö raames. Tegelikult oleks Roquette võinud vajadusel nendele küsimustele mitte vastata, riskides muidugi sellega, et tema trahvi ei oleks koostööteatise alusel vähendatud. Niisugustel asjaoludel tuleb tunnistada, et Roquette'i vastused ei tõenda tingimata tema vabatahtlikku koostööd kõnealuses menetluses, kuna Roquette esitas selle informatsiooni alles informatsiooninõudele vastates ja mitte omal initsiatiivil. Seega ei saa Roquette heita komisjonile ette, et komisjon võttis trahvisumma vähendamise protsendimäära kindlaksmääramisel arvesse asjaolu, et ta tegi koostööd alles pärast seda, kui komisjon oli talle informatsiooninõude saatnud.

- 267 Mis puudutab seda, et komisjon oleks pidanud tegema talle vähemalt koostööteatise peatükis D ette nähtud maksimaalse vähenduse, siis leiab Esimese Astme Kohus, et arvestades kõiki eeltoodud kaalutlusi ja eriti asjaolu, et Roquette esitas informatsiooni alles pärast informatsiooninõude saamist, on 40%-line trahvisumma vähendamine asjakohane.
- 268 Järelikult tuleb tagasi lükata teine argument, mis põhineb asjaolul, et komisjon tugines ekslikult asjaolule, et Roquette esitas asjaomased dokumendid alles oma vastuses informatsiooninõudele.
- 269 Eeltoodust lähtudes tuleb tagasi lükata kõik väited, mis käsitlevad komisjoni poolt tehtud vigu, kui ta hindas Roquette'i koostööd haldusmenetluses. Kuna hinnang Roquette'i koostööle haldusmenetluses ei ole õigusvastane, ei ole vaja otsust selles osas muuta.

V — *Ne bis in idem põhimõtte rikkumine*

A — *Poolte argumendid*

- 270 Viimases väites väidab Roquette sisuliselt seda, et on rikutud *ne bis in idem* põhimõtet ja proportsionaalsuse põhimõtet, kuna komisjon ei võtnud arvesse seda,

et konkurentsivaldkonnaga tegelevad Ameerika Ühendriikide ametiasutused samuti karistasid Roquette'i samas kartellis osalemise eest.

271 Seda väidet toetab Roquette viitega Euroopa Kohtu 14. detsembri 1972. aasta otsusele kohtuasjas 7/72: *Boehringer vs. komisjon* (EKL 1972, lk 1281), milles märgitakse et, „mis puudutab küsimust, kas komisjon on kohustatud võtma arvesse kolmanda riigi ametiasutuste määratud karistust, siis seda on vajalik käsitleda vaid siis, kui komisjoni ning Ameerika Ühendriikide ametiasutuste poolt tuvastatud ettevõtjat puudutavad asjaolud on samad”.

272 Roquette'i väitel on Ühendriikide ja komisjoni poolt läbi viidud menetlustes tegemist mitte ainult sama laadi kartelliga ja samade osalistega, vaid samasugune on ka kartellikokkuleppe täitmine ja kartelli liikmete käitumine.

273 Tõendamaks seda, et konkurentsivaldkonnaga tegelevate Ameerika Ühendriikide ja Euroopa ametiasutuste menetluste ese on sama, nimelt konkurentsivastane ülemaailmne kartell, viitab Roquette lihtmenetluse kokkuleppele (*Plea Agreement*), mille ta sõlmis. Selle kokkuleppe kohaselt tugineb Ühendriikides määratud trahv mitte ainult Roquette'i käitumisele Ühendriikides, vaid ka tema käitumisele Euroopa turul, kuna see käitumine väljendub kartelli tegevuses ülemaailmsel tasandil. Kõnealune leping kinnitab, et „[k]artellikokkuleppe peamised tingimused olid turuosade jagamine oluliste naatriumglükonaadi tootjate vahel Ameerika Ühendriikides ja mujal, ning Ameerika Ühendriikides ja mujal müüdava naatriumglükonaadi

hinna kindlaksmääramine ja selle säilitamine”. Nii ei karistatud Ühendriikides määratud trahviga mitte ainult tema käitumise mõju eest Ühendriikide turul, vaid see trahv puudutab ka tema osalemist kartellikokkuleppe täitmisel ülemaailmsel ja seega muu hulgas Euroopa tasandil.

- 274 Roquette leiab, et kartelli defineerimine ülemaailmsel tasandil tuleneb ka kartelli eesmärkidest, nagu klientide kohta info vahetamine ja kvootide jagamine ülemaailmsel tasandil, ning nõupidamiste toimumisest üle kogu maailma.
- 275 Trahvisumma kaalumisel võtsid nii konkurentsivaldkonnaga tegelevad Ühendriikide ametiasutused kui ka komisjon arvesse Roquette’i ülemaailmset käivet. Asjaolu, et käive võeti arvesse kaks korda, et karistada samade tegude eest, on Roquette’i arvates vastuolus *ne bis in idem* põhimõtte ja proportsionaalsuse põhimõttega.
- 276 Komisjon leiab, et Roquette’i väide tuleb tagasi lükata.

B — Esimese Astme Kohtu hinnang

- 277 Kohtupraktikast tuleneb, et *ne bis in idem* põhimõtte, mis on sätestatud ka Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli nr 7 artiklis 4, kujutab endast ühenduse õiguse üldpõhimõtet, mille järgimise tagab kohus (Euroopa Kohtu 5. mai 1966. aasta otsus liidetud kohtuasjades 18/65 ja 35/65: Gutmann vs. komisjon, EKL 1966, lk 149 ja 172, ning Euroopa Kohtu 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades:

C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon, EKL 2002, lk I-8375, punkt 59; vt selle kohta ka eespool punktis 271 viidatud kohtuotsus Boehringer vs. komisjon, punkt 3).

278 *Ne bis in idem* põhimõte keelab ühte ja sama isikut karistada rohkem kui üks kord ühe ja sama õigusvastase käitumise eest, et kaitsta sama õigushüve. Selle põhimõtte kohaldamisel on kolm kumulatiivset tingimust: asjaolude samasus, õigusrikkuja samasus ja kaitstava õigushüve samasus (vt selle kohta Euroopa Kohtu 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt vs. komisjon, EKL 2004, lk I-123, punkt 338).

279 Nii on kohtupraktika tunnistanud karistuste — ühenduse ja siseriikliku karistuse — kumuleerimise võimalust kahe paralleelse menetluse tulemusel, millega taotletakse erinevaid eesmärke; selle kumuleerimise lubatavus tuleneb ühenduse ja liikmesriikide erilisest pädevuste jaotusest kartellide valdkonnas. Samas kehtib üldine nõue, et komisjon on trahvisumma kindlaksmääramisel kohustatud võtma arvesse sama ettevõtja poolt sama teo eest juba kantud karistusi, kui on tegemist karistustega, mis on määratud liikmesriigi konkurentsioiguse rikkumise eest ja järelikult on tegu toime pandud ühenduse territooriumil (Euroopa Kohtu 13. veebruari 1969. aasta otsus kohtuasjas 14/68: Wilhelm jt, EKL 1969, lk 1, punkt 11, ja eespool punktis 271 viidatud kohtuotsus Boehringer vs. komisjon, punkt 3; Esimese Astme Kohtu 6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-141/89: Tréfileurope vs. komisjon, EKL 1995, lk II-791, punkt 191, ja 6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-149/89: Sotralentz vs. komisjon, EKL 1995, lk II-1127, punkt 29).

280 Seoses Roquette'i väitega, et komisjon rikkus *ne bis in idem* põhimõtet, mille kohaselt ei tohi samale isikule sama keelatud teo eest teist karistust määrata, kui ta määras talle trahvi kartellis osalemise eest, mille eest Ameerika Ühendriikide ametiasutused olid teda juba karistanud, tuleb meelde tuletada, et ühenduse kohus on kinnitanud, et ühe ettevõtja suhtes ühe ja sama õigusvastase teoga seonduvalt kahe paralleelse menetluse läbiviimine ja seega kahe karistuse määramine — ühe

määrab kõnealuse liikmesriigi pädev asutus ja teise ühendus — on õiguspärase, kui nimetatud menetlustel on erinev eesmärk ja rikutud normid ei ole samad (eespool punktis 279 viidatud kohtuotsus *Wilhelm jt*, punkt 11; eespool punktis 279 viidatud kohtuotsus *Tréfileurope vs. komisjon*, punkt 191, ja eespool punktis 279 viidatud kohtuotsus *Sotralentz vs. komisjon*, punkt 29).

281 Sellest järeldub, et seda enam ei saa *ne bis in idem* põhimõtet kohaldada käesoleva asjaga sarnases olukorras, kus ühelt poolt komisjoni ja teiselt poolt Ameerika Ühendriikide ametiasutuste menetlustel ja määratud karistustel ei ole ilmselgelt samad eesmärgid. Kui esimesel juhul on tegemist vaba konkurentsi säilitamisega Euroopa Liidu ja EMP territooriumil, siis teisel juhul soovitakse kaitsta Ameerika Ühendriikide turgu (vt selle kohta Euroopa Kohtu 15. juuli 1970. aasta otsus kohtuasjas 44/69: *Buchler vs. komisjon*, EKL 1970, lk 733, punktid 52 ja 53, ning Esimese Astme Kohtu 25. märtsi 1999. aasta otsus kohtuasjas T-102/96: *Gencor vs. komisjon*, EKL 1999, lk II-753, punktid 103–106). *Ne bis in idem* põhimõtte kohaldamiseks vajalik kaitstava õigushuvi samasuse tingimus ei ole siin täidetud.

282 Peale selle tuleb rõhutada, et Roquette ei too esile ega tõenda õiguspõhimõtte, normi ega rahvusvahelise avaliku õiguse konventsiooni olemasolu, mis keelaks ametiasutustel või erinevate riikide kohtutel viia isiku suhtes läbi uurimist ja karistada isikut samade tegude eest, kui tegude tagajärjed avalduvad nende territooriumil või nende jurisdiktsiooni all. Kui ei ole tõendeid niisuguse normi või konventsiooni olemasolust, mis seob ühendust ja kolmandaid riike nagu Ameerika Ühendriigi ja näeb ette niisuguse keelu, siis ei saa see komisjoni kohustada.

283 Sellest järeldub, et tuleb tagasi lükata Roquette'i argument, mis käsitleb *ne bis in idem* põhimõtte rikkumist põhjusel, et kõnealuse kartelli eest on juba karistatud väljaspool ühenduse territooriumi või et komisjon võttis otsuses arvesse Roquette'i

ülemaailmse käibe, mille Ameerika Ühendriikide ametiasutused trahvide määramisel juba arvesse võtsid.

284 Seoses Roquette'i väitega, et komisjon jättis tähelepanuta eespool punktis 271 viitatud kohtuotsuse *Boehringer vs. komisjon*, mille kohaselt komisjon on kohustatud võtma arvesse kolmanda riigi ametiasutuste määratud karistust, kui komisjoni ja nimetatud ametiasutuste poolt tuvastatud ettevõtjat puudutavad asjaolud on samad, tuleb meelde tuletada, et Euroopa Kohus märkis selle kohtuotsuse punktis 3 järgmist:

„[...] mis puudutab küsimust, kas komisjon on kohustatud võtma arvesse kolmanda riigi ametiasutuste määratud karistust, siis seda on vajalik käsitleda vaid siis, kui komisjoni ning Ameerika Ühendriikide ametiasutuste poolt tuvastatud ettevõtjat puudutavad asjaolud on samad”.

285 Roquette tuletas sellest tsitaadist, et komisjon oli *a contrario* kohustatud arvesse võtma need karistused, mille Ameerika Ühendriikide ametiasutused talle määrasid tema osaluse eest ülemaailmses naatriumglükonaadi kartellis, mis oli nii oma eesmärgilt kui ka asukoha poolest sama tüüpi — kartellikokkuleppe täitmine oli sama ja puudutas osaliste sama käitumist kui see kartell — kui kartell, milles osalemise eest määras komisjon oma otsuses talle 10,8 miljoni euro suuruse trahvi.

286 Samas tuleb esiteks märkida, et eespool punktis 271 viitatud kohtuotsuse *Boehringer vs. komisjon* tsitaadist tuleneb selgelt, et Euroopa Kohus kaugeltki ei lahendanud seda küsimust, kas komisjon on kohustatud võtma arvesse kolmanda riigi ametiasutuste määratud karistust, kui komisjoni ning kõnealuste ametiasutuste poolt tuvastatud ettevõtjat puudutavad asjaolud on samad, kuid Euroopa Kohus seadis komisjoni ja kolmanda riigi ametiasutuste poolt karistatavaks loetud tegude samasuse eespool nimetatud uurimise eeltingimuseks.

- 287 Teiseks on oluline rõhutada, et eriolukorra tõttu, mis tuleneb esiteks liikmesriikide siseturgude ja ühisturu tugevast sidemest ning teiseks kartelli alaste pädevuste erilisest jaotamissüsteemist ühenduse ja liikmesriikide vahel samal territooriumil, st ühisturul, pidas Euroopa Kohus, tunnistades topeltmenetluse võimalikkust ning arvestades sellest tulenevat võimalikku topeltkaristust, vajalikuks võtta õigluse alusel arvesse esimest karistamise otsust (eespool punktis 279 viidatud kohtuotsus *Wilhelm jt punkt 11* ja kohtujurist Mayrase ettepanek eespool punktis 271 viidatud kohtuasjas *Boehringer jt vs. komisjon, EKL 1972, lk 1293, 1301–1303*).
- 288 Antud juhul sellist olukorda ilmselt ei ole. Seega, kuna ei ole kinnitust niisuguse lepingulise normi olemasolust, mis näeks komisjonile ette kohustuse võtta trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse samale ettevõtjale sama teo eest kolmanda riigi, nagu Ameerika Ühendriigid, ametiasutuste või kohtute poolt juba määratud karistused, siis ei ole *Roquette*'il alust heita komisjonile ette, et ta selle väidetava kohustuse täitmata jättis.
- 289 Kuigi eespool punktis 271 viidatud kohtuotsuse *Boehringer vs. komisjon* alusel tuleb mõõnda, et õigluse põhimõte kohustab komisjoni võtma arvesse kolmanda riigi ametiasutuste poolt määratud karistused juhul, kui ettevõtja teod, mille komisjon on tuvastanud, on samad kui need, mille sama ettevõtjaga seoses tuvastas kolmanda riigi ametiasutus, tuleb siiski märkida, et *Roquette* ei tõenda, et käesolevas asjas pidasid Ameerika Ühendriikide ametiasutused silmas kartelli muid toiminguid või mõju kui need, mis puudutasid Ühendriikide territooriumi.
- 290 Mis puudutab *Roquette*'i karistamist Ameerika Ühendriikides, siis selgub Ameerika Ühendriikide Justiitsministeeriumi ja *Roquette*'i vahel sõlmitud lepingust, mis esitati *United States District Court for the Northern District Court of California*'le, et

Roquette'ile määrati trahv 2,5 miljonit USA dollarit. Kuigi see kokkulepe käsitleb asjaolu, et naatriumglükonaadi kartelli eesmärk oli konkurentsi kõrvaldamine hindu kindlaks määrates ja neid säilitades ning jagades oma liikmete vahel „Ühendriikides ja mujal” müüdava naatriumglükonaadi turuosi, ei ole mingil moel sätestatud, et see Ameerika Ühendriikide kohtu kinnitatud kokkulepe puudutas kartelli muid toiminguid või mõju kui need, mis ilmsid selles riigis (vt selle kohta eespool punktis 271 viidatud otsus kohtuasjas *Boehringer vs. komisjon*, punkt 6), ega konkreetselt neid, mis tuvastati EMP-s, mis pealegi oleks ilmselt riivanud komisjoni territoriaalset pädevust. Peale selle on vaieldamatu, et komisjon viis läbi oma uurimismenetluse (otsuse põhjendused 54–64) ja andis talle esitatud tõenditele oma hinnangu.

291 Nendel asjaoludel tuleb tagasi lükata argument, mis käsitleb komisjoni poolset väidetava kohustuse rikkumist võtta arvesse varem kolmandate riikide ametiasutuste määratud karistusi, ja samuti tuleb tagasi lükata Roquette'i poolt sellega seoses esitatud argument proportsionaalsuse põhimõtte rikkumise kohta.

292 Eeltoodut arvestades, on vastuvõetav vaid argument, mis käsitleb Roquette'i trahvi põhisumma arvutamisel arvesse võetava käibe valesti kindlaksmääramist. Seega peab Esimese Astme Kohus oma täielikku pädevust teostades kindlaks tegema selle vea tagajärjed.

Täieliku pädevuse teostamine

293 Esimese Astme Kohus leiab kõigepealt oma täieliku pädevuse alusel, et kuigi seda viga, mis seisneb Roquette'i „emalahuste” käibe arvesse võtmises talle trahvi

põhisumma kindlaksmääramisel (vt eespool punkt 55), võiks ette heita Roquette'ile, ei saa see asjaolu õigustada selle vale käibe arvesse võtmist trahvi põhisumma kindlaksmääramisel (vt selle kohta eespool punktis 43 viidatud kohtuotsus *Aristrain vs. komisjon*, punkt 586).

294 Sellest järeldub, et ülemaailmne käive, mis tuleb Roquette'i trahvi põhisumma kindlaksmääramisel arvesse võtta, on 12 293 620 euro asemel 9 820 600 eurot ja tema turuosa 20,96% asemel 17,4%.

295 Seoses vähenemise tagajärgedega tuletab Esimese Astme Kohus meelde, et kui komisjon jagab EÜ artikli 81 lõiget 1 rikkunud ettevõtjad trahvisumma kindlaksmääramiseks rühmadesse, peab iga nii määratletud rühma läve kindlaksmääramine olema süsteemne ja objektiivselt õigustatud (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-23/99: *LR AF 1998 vs. komisjon*, EKL 2002, lk II-1705, punkt 298; Esimese Astme Kohtu 19. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas T-213/00: *CMA CGM jt vs. komisjon*, EKL 2003, lk II-913, punkt 416, ja Esimese Astme Kohtu 30. septembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-191/98, T-212/98–T-214/98: *Atlantic Container Line jt vs. komisjon*, EKL 2003, lk II-3275, punkt 1541).

296 Käesoleval juhul oli kartelli liikmete jagamine kahte kategooriasse otsuses õigustatud ettevõtjate suhtelise tähtsusega kõnealusel turul, mis väljendus käivetes ja turuosades. Sellest lähtudes olid Jungbunzlauer, Fujisawa ja Roquette määratud esimesse kategooriasse, kuna nad olid kolm peamist naatriumglükonaadi tootjat ja nende osad ülemaailmsel turul olid suuremad kui 20%. Glucona ja ADM, kelle kõnealused turuosad olid väiksemad kui 10%, määrati teise kategooriasse (otsuse põhjendused 380 ja 382).

297 Esimese Astme Kohus leiab, et kõnealuste ettevõtjate suhteline tähtsus, mis on väljendatud käivetes ja turuosades, kujutab endast adekvaatset kriteeriumit nende

jagamiseks erinevatesse kategooriatesse. Siiski tuleb seda kriteeriumit kohaldada proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtetest lähtudes.

298 Nende põhimõtete kaalutluste valguses leiab Esimese Astme Kohus, et Roquette'i käibe arvesse võtmisel tehtud vea tõttu ei saa teda jätta esimesse kategooriasse. Esimese Astme Kohus on seisukohal, et võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtetega on vastuolus, et käesolevas asjas Roquette'ile, kelle turuosa pärast korrigeerimist on 17,4% ja käive 9 820 600 eurot, määratakse erinevate asjaomaste ettevõtjate kategooriatesse ümberjagamise tagajärjel nende suhtelise tähtsuse kriteeriumist lähtudes sama lähtesumma 10 miljonit eurot, mis Fujisawalegi, kelle turuosa pärast Roquette'i turuosa korrigeerimist ulatub 37,1%-ni ja käive 20 843 500 euroni, samas kui ADM-ile, kelle turuosa pärast Roquette'i turuosa korrigeerimist ulatub 9,7%-ni ja käive 5 485 810 euroni, määratakse lähtesumma 5 miljonit eurot.

299 Seda järeldust ei sea kahtluse alla ka komisjoni esitatud argumendid, mille kohaselt ei arvatatud trahvi käibest lähtudes. Isegi kui trahvisummat ei määratud kindlaks otseselt asjaomaste ettevõtjate käivetest lähtudes, määratleb see käive siiski trahvi lähtesumma, mis on trahvi lõppsumma kindlaksmääramisel otsustava tähtsusega. Samuti ei sea seda järeldust kahtluse alla komisjoni argument, mille kohaselt ettevõtjad jagati kategooriatesse, lähtudes sellest, et nad on peamised tootjad ja mitte sellest, kas nende turuosa on suurem või väiksem kui 20%. Ühelt poolt ei ole komisjonil õigus, kui ta oma otsuses leiab, et kaks kategooriat tulenevad vaid kolme peamise tootja kriteeriumi kohaldamisest (vt eespool punkt 296), ja teiselt poolt ei ole ainult selle kriteeriumi alusel kategooriatesse jagamine antud juhul proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid arvestades õigustatud. Mis puudutab

komisjoni poolt osutatud eespool punktis 49 viidatud kohtuotsust *Acerinox vs. komisjon*, siis Esimese Astme Kohus leiab, et antud juhul ei saa sellele tugineda, kuna nimetatud kohtuasjas kõne all olevate ettevõtjate turuosad olid peaaegu ühesuurused, mahtudes kõik 11 ja 18% vahele, kuid käesolevas asjas on turuosad pärast Roquette'i käibe korrigeerimist vahemikus 9,1–37,1%.

300 Eeltoodut arvestades leiab Esimese Astme Kohus oma täieliku pädevuse alusel, et Roquette tuleks paigutada komisjoni poolt määratletud esimese ja teise kategooria vahel asuvasse keskmisse kategooriasse, mille lähtesummaks on kindlaks määratud 7,5 miljonit eurot. Kohaldades komisjoni valitud metoodikat ja muid faktoreid, pidi Roquette'i trahv seega olema 8,1 miljonit eurot.

301 Siiski leiab Esimese Astme Kohus, et kuigi see, et Roquette on kõnealuse vea eest vastutav, ei saa takistada selle vea ja vea tagajärgede parandamist (vt eespool punkt 293), ei saa sellest järeldada, et vastutust selle vea eest ei võiks mingil juhul arvesse võtta Esimese Astme Kohus oma täieliku pädevuse teostamisel, kui ta hindab selle vea tagajärgi.

302 Seda arvestades märgib Esimese Astme Kohus, et Roquette rõhutas 19. novembril 1999 komisjonile adresseeritud kirjas vedela naatriumglükonaadi või mõiste „vedel” GDS” ebaselgust. Selles kirjas märkis Roquette, et „[n]imetus GDS „vedel” vasta[s] kas „tahkest” GDS-ist” kirstallisatsiooni teel kõrvaltootena saadud „emalahusele”, või „tahke” GDS-i vedeldamisele”.

303 Veel selgub samas kirjast, et Roquette täpsustas oma vedela naatriumglükonaadi eripära järgmiselt:

„[...] Roquette soovib samuti juhtida tähelepanu oma toote „vedel” GDS eripärale võrreldes konkurentide toodetega. Roquette’il on „tahke” GDS-i kristallisatsioonitehnoloogia, mille eripäraks üheainsa kristallisatsioonifaasi kaudu „emalahuste” („vedel” GDS) tootmine:

- väga suures koguses,
- turustatava kvaliteediga,
- ja madala omahinnaga.

Roquette’i andmetel on konkurentide tootmisprotsessid vastupidi tema omadele sellised, et tekib vaid väike kogus „emalahuseid”, kuna on mitu kristalliseerimisfaasi, lahuste kvaliteet on madalam ja need ei ole või on vaid vähesel määral tööstussektoris turustatavad. Roquette’i konkurentide „vedel” GDS vastab pigem vedeldatud „tahkele” GDS-ile ehk tootele, mille omahind on palju kõrgem.

Roquette’i tootmisprotsess on ärisaladus, nagu ka selle teel kõrvalproduktina „vedela” GDS-i saamine, mida Roquette’i konkurendid vähemalt käsitletaval ajajärgul ei teadnud. See täpsustus on väga oluline, kuna just selle tootmisprotsessi

eripära tõttu keeldus Roquette konkurentide vastuseisule vaatamata alati sellest, et koos nendega peetud nõupidamistel käsitletak ka „vedelat” GDS-i.”

- 304 Roquette täpsustab oma 3. mai 1999. aasta kirjas, et kirja lisas nimetatud nõupidamised puudutasid „Roquette’i puhul ainult kristalliseeritud (tahket) GDS-i ja mitte vedelat.” Vastuväiteteatisele 25. juulil 2000 saadetud vastuses märgib Roquette samuti, et „tulenevalt oma GDS-i tootmisprotsessist toodab [ta] suure koguse vedelat glükonaati („emalahust”)” ning et ta „on alati olnud vastu sellele, et ka vedel glükonaat hõlmataks kvootidega ja et selle suhtes kehtestataks nõupidamisel kokku lepitud reeglid”.
- 305 Peale selle leiab Fujisawa oma 12. mai 1998. aasta memorandumis, et „emalahused” ei kujuta endast valmistoodet ja ei olnud kartellikokkuleppega hõlmatud.
- 306 Olles saanud 2. märtsi 1999. aasta ja 11. mai 2001. aasta informatsiooninõuded, esitas Roquette oma 3. mai 1999. aasta ja 21. mai 2001. aasta kirjades komisjonile käibe kohta andmed nimetuse all „vedel naatriumglükonaat”.
- 307 Eeltoodust lähtudes märgib Esimese Astme Kohus, et Roquette’i poolt komisjonile 19. novembri 1999. aasta kirjas esitatud andmed ei võimalda aru saada, et Roquette’i naatriumglükonaat ja „emalahus” on samaväärsed. Nimetatud kirjas rõhutab Roquette tõesti, et mõiste „vedel” GDS” võib tähendada kas „tahkest” GDS-ist” kirstallisatsiooni teel kõrvaltootena saadud „emalahust” või „tahke” GDS-i vedeldamist ja et tal on „tahke” GDS-i” kristallisatsioonitehnoloogia, mille eripäraks on üheainsa kristallisatsioonifaasi kaudu „emalahuste” („vedel” GDS) tootmine väga

suurtes kogustes, turustatava kvaliteediga ja madala omahinnaga, kuid samas ei selgu mingil moel, et Roquette'i vedel toode, mida nimetatakse „vedelaks naatriumglükonaadiks” vastaks eranditult „emalahusele”.

308 Asjaolu — et Roquette märkis oma 3. mai 1999 ja 25. juuli 2000. aasta kirjades komisjonile, et kartelli nõupidamised puudutasid temaga seoses ainult kristalliseeritud (tahket) GDS-i ja mitte vedelat, või et ta on alati olnud vastu sellele, et ka vedela glükonaadi suhtes kehtestataks nõupidamistel reeglid — ei näita samuti selgelt, et Roquette'i toodetud vedel naatriumglükonaat oli eranditult „emavedelik”.

309 Kuna ei olnud täpsustust Roquette'i vedela naatriumglükonaadi ja „emavedelike” vahelise täieliku võrdväarsuse kohta, siis oli komisjonil õigus järeldada, et Roquette tootis peale „emavedelike” ka konkurentide vedelale naatriumglükonaadile sarnast naatriumglükonaati. Järelikult oli komisjonil õigus paluda Roquette'il esitada andmed oma käibe kohta muu hulgas ka tema vedela naatriumglükonaadiga seoses.

310 Peale selle jättis Roquette ka oma 3. mai 1999 ja 21. mai 2001. aasta vastustes komisjoni informatsiooninõuetele, mis käsitlesid eelkõige tema vedela naatriumglükonaadi käivet, täpsustamata, et vedel naatriumglükonaat vastas eranditult „emavedelikule”. Roquette'i nimetatud asjaolu, et komisjon oli palunud tal järgida täpselt informatsiooninõude vorminõudeid, ei takistanud tal sugugi jälgimast, et ta ei viiks komisjoni eksimusse, ja täpsustamast, et tema vedela naatriumglükonaadi käive vastab eranditult „emavedeliku” käibe. Sellest järeldusest lähtub veelgi enam, et arvestades Roquette'i vedela naatriumglükonaadi tootmis- ja turustamise meetodit, pidi ta teadma, et on oht komisjoni selles küsimuses segadusse ajada.

- 311 Peale selle, kuna Roquette'i võis käsitleda suure dimensiooniga ettevõtjana, siis on õiguspärane eeldada, et tal on olemas õigus- ja majandusteadmised ning infrastruktuurid, mis võimaldasid tal teada, et käivet võidakse kasutada talle määratava trahvisumma arvutamisel.
- 312 Seetõttu oli komisjonil õigus trahvi arvutamisel usaldada Roquette poolt pealkirja all „vedel natriumglükonaat” esitatud käivet. Fujisawa 12. mai 1998. aasta memorandumis tehtud avaldus, mille kohaselt „emalahused” ei olnud valmistooted ja ei olnud kartellikokkuleppega hõlmatud, kinnitas vaid kartellikokkuleppe ulatust. Vastupidi Roquette'i väidetule on Fujisawa avaldus tähtsusetu selle kindlakstegemisel, kas komisjon pidi teadma, et Roquette'i vedel naatriumglükonaat vastab „emalahusele”.
- 313 Nii selgub, et haldusmenetluses ja konkreetselt siis, kui ta vastas komisjoni üksikasjalikele küsimustele, pani Roquette toime raske hooletuse, kui ta komisjoni piisavalt selgelt ja üheselt mõistetavalt ei teavitanud, et tema vedel naatriumglükonaat on võrdväärne „emalahustega”.
- 314 Esimese Astme Kohus rõhutab eriti seda, et pärast määruse nr 17 artikli 11 alusel koostatud komisjoni 11. mai 2001. aasta informatsiooninõude saamist, milles komisjon juhtis nõude adressaatide tähelepanu määruse nr 17 artiklile 15, esitas Roquette oma käibe valesi. Viimati nimetatud sätte alusel võis komisjon otsusega määrata ettevõtjale trahvi 100–5000 eurot, kui see tahtlikult või hooletusest andis ebaõiget informatsiooni vastuses nõudele, mis oli esitatud vastavalt määruse nr 17 artiklile 11.

- 315 Esimese Astme Kohus leiab, et arvestades Roquette'i rasket hooletust, tuleb Esimese Astme Kohtu täielikust pädevusest lähtudes suurendada tema trahvi 5 000 euro võrra.
- 316 Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus, et Roquette'i trahv peab olema 8 105 000.

Menetlust korraldavate meetmete taotlus

- 317 Pärast seda, kui kõnealune otsus oli kehtetuks tunnistatud osas, millega Jungbunzlauerile oli määratud 20,4 miljoni euro suurune trahv kartellis osalemise eest naatriumglükonaadisektoris, ja kui 29. septembril 2004 oli vastu võetud Jungbunzlauerile ja kolmele Jungbunzlaueri kontserni ettevõtjale adresseeritud otsus, millega neile määrati 19,04 miljoni euro suurune trahv kartellis osalemise eest naatriumglükonaadisektoris, leiab Roquette, et tegemist on uue asjaoluga, mis annab õiguse uue väite esitamiseks ja menetlust korraldavate meetmete võtmiseks.
- 318 Roquette leiab sisuliselt, et kuna 29. septembri 2004. aasta otsusega määrati Jungbunzlauerile ja kolmele Jungbunzlaueri kontserni ettevõtjale väiksem trahv kui Jungbunzlauerile oli määratud kõnealuse otsusega, siis oli Jungbunzlauerile antud „teine võimalus” end kaitsta ja uusi argumente esitada. Roquette leiab, et tema niisugust „teist võimalust” ei saanud. Seega esitab ta uue väite, mis käsitleb hea halduse põhimõtte, õiglase kohtlemise põhimõtte ja kaitseõiguse tagamise põhimõtte rikkumist.

- 319 Roquette palub selle uue asjaolu arvesse võtmiseks esimese võimalusena paluda kodukorra artikli 64 lõike 4 alusel menetlust korraldava meetme raames komisjoni, et ta võtaks seisukoha Roquette'i uue väite suhtes ja tühistaks seda uut väidet arvestades kõnealuse otsuse. Teise võimalusena palub Roquette Esimese Astme Kohtul võtta kõik vajalikud meetmed, mida kodukord võimaldab, nagu näiteks kohtuvaidluse uuendamine või kohtuasjade liitmine.
- 320 Komisjon vaidlustab kõik Roquette'i taotlused.
- 321 Esimese Astme Kohus tuletab meelde, et nii menetlust korraldavate meetmete eesmärgist kui ka esemest, mis on sätestatud kodukorra artikli 64 lõigetes 1 ja 2, tuleneb, et neid saab võtta Esimese Astme Kohus menetluse erinevates staadiumites, mille käiku need lihtsustavad. Sellest tuleneb, et pärast suulise menetluse lõppu võib pool menetlust korraldavate meetmete võtmist taotleda vaid siis, kui Esimese Astme Kohus otsustab suulise menetluse uuendada (Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-227/92: Hoechst vs. komisjon, EKL 1999, lk I-4443, punktid 102 ja 103).
- 322 Järelikult vaatamata Roquette'i taotluste järjekorrale tuleb kõigepealt otsustada käesolevas asjas suulise menetluse uuendamise võimaluse üle.
- 323 Nagu kohtupraktikas on leitud, peab Esimese Astme Kohus suulise menetluse uuendamise taotluse uute asjaolude arvesse võtmiseks rahuldama vaid siis, kui huvitatud pool põhjendab seda asjaoludega, mis võivad avaldada otsustavat mõju vaidluse lahendusele ja mida ta ei saanud enne suulise menetluse lõppu esitada (Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-200/92 P: ICI vs. komisjon, EKL 1999, lk I-4399, punktid 60 ja 61, ning Esimese Astme Kohtu 25. juuni

2002. aasta otsus kohtuasjas T-311/00: *British American Tobacco (Investments) vs. komisjon*, EKL 2002, lk II-2781, punkt 53).

- 324 Esimese Astme Kohus märgib seda arvestades, et käesolevas asjas puudutas vaidlus Roquette'ile adresseeritud komisjoni otsuse seaduslikkust. Roquette palub otsuse tühistamist osas, millega talle määrati 10,8 miljoni euro suurune trahv. Peale selle märgib Esimese Astme Kohus, et 29. septembri 2004. aasta otsus on kõnealusel otsusest ilmselgelt hilisem.
- 325 Nagu kohtupraktikas on leitud, hinnatakse ühenduse õigusakti seaduslikkust akti vastuvõtmise ajal olemas olevate faktiliste ja õiguslike asjaolude alusel (Euroopa Kohtu 7. veebruari 1979. aasta otsus liidetud kohtuasjades 15/76 ja 16/76: *Prantsusmaa vs. komisjon*, EKL 1979, lk 321, punktid 7 ja 8, ning Esimese Astme Kohtu 12. detsembri 1996. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-177/94 ja T-377/94: *Altmann jt vs. komisjon*, EKL 1996, lk II-2041, punkt 119). Järelikult on õigusakti seaduslikkuse hindamisel välistatud selle õigusakti vastuvõtmise kuupäevast hiljem tekkinud asjaolude arvesse võtmine (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 21. oktoobri 1997. aasta otsus kohtuasjas T-229/94: *Deutsche Bahn vs. komisjon*, EKL 1997, lk II-1689, punkt 102 ja seal viidatud kohtupraktika). Pealegi tuleb otsuse seaduslikkust põhimõtteliselt hinnata poolte poolt haldusmenetluses nimetatud faktiliste ja õiguslike asjaolude alusel ja/või nende faktiliste ja õiguslike asjaolude alusel, mida otsuses on kajastatud. Vastupidisel juhul seataks kahtluse alla kahe menetluse vaheline parallelism — parallelism varasema haldusmenetluse ja järgneva kohtuliku kontrollimenetluse vahel —, mis põhineb faktiliste ja õiguslike asjaolude samasusel.
- 326 Seega, kuna Roquette'i esitatud uus asjaolu on ilmselgelt kõnealuse otsuse vastuvõtmisest hilisem, siis ei saa see asjaolu nimetatud otsuse kehtivust mõjutada (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 16. septembri 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-133/95 ja T-204/95: *IECC vs. komisjon*, EKL 1998, lk II-3645, punkt 37). Seega ei kujuta 29. septembril 2004 Jungbunzlauerile ja kolmele tema

tütarettevõtjale adresseeritud otsus endast uut asjaolu, mis võiks avaldada vaidluse lahendusele otsustavat mõju. Järelikult ei ole vaja selle alusel suulist menetlust uuendada.

327 Seda järeldust ei sea kahtluse alla ka see, et Roquette taotleb kõnealuse otsuse muutmist. Tõsi on see, et kui Esimese Astme Kohus hindab trahvisummat hageja argumente arvestades, võib ta oma täielikku pädevust teostades kaaluda täiendavaid asjaolusid, mida vaidlustatud otsuses nimetatud ei olnud (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-230/00: Daesang ja Sewon Europe vs. komisjon, EKL 2003, lk II-2733, punkt 61). Siiski peab see võimalus õiguskindluse põhimõttest lähtudes põhimõtteliselt piirduma vaidlustatud otsusest varasemate asjaolude arvesse võtmisega, mida komisjon oleks võinud oma otsuse tegemisel teada. Teistsugune lähenemine paneks Esimese Astme Kohtu täitevvõimu rolli, hindamaks küsimust, mida viimasel ei ole veel palutud hinnata, mis viiks tema pädevuse ülevõtmisele ja kahjustaks kohtu- ja täitevvõimu vahelist funktsioonide jaotust ja institutsionaalset tasakaalu üldse. 29. septembri 2004. aasta otsuse vastuvõtmine ei õigusta nendest põhimõtetest erandi tegemist. Peale selle ei ole Roquette üldse tõendanud, et see otsus oleks mingil moel eriline. Järelikult, kuna 29. septembri 2004. aasta otsus on kõnealusest otsusest hilisem ja ei võimalda õigustada erandi tegemist põhimõttest, mille kohaselt võib arvesse võtta vaid neid uusi asjaolusid, mis olid olemas enne kõnealuse otsuse tegemist, tuleb tagasi lükata suulise menetluse uuendamise taotlus ja sellest tulenevalt ka menetlust korraldavate meetmete taotlus.

328 Asjaolu, et Esimese Astme Kohus ei saa vaidlustatud otsuse hindamise käigus võtta arvesse kõnealuseid hilisemaid asjaolusid, ei võta hagejalt sugugi võimalust kaitsta oma õigusi komisjoni ees. Miski ei takista hagejat palumast komisjonilt ametlikult

haldusmenetluse uuendamist, et esialgne otsus uuesti läbi vaadataks, ja esitamast vastaval juhul, kui komisjon taotlust ei rahulda, Esimese Astme Kohtule hagi.

- 329 Esimese Astme Kohus märgib täiendavalt, et isegi kui oletada, et 29. septembri 2004. aasta otsus võiks õigustada erandit vaidlustatud otsusest hilisemate täiendavate asjaolude arvesse võtmise keelust, ei ole käesolevas asjas täidetud tingimus, mille kohaselt peab suulise menetluse uuendamise õigustamiseks olema võimalik, et see uus asjaolu avaldab otsustavat mõju vaidluse lahendusele (vt eespool punktis 323 viidatud kohtupraktika).
- 330 29. septembri 2004. aasta otsuse vastuvõtmine ei saa ühelgi juhul kujutada endast hea halduse, kaitseõiguse tagamise ja võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist, nagu Roquette väidab.
- 331 Mis puudutab väidetavat hea halduse põhimõtte rikkumist, siis piisab märkimisest, et Jungbunzlauerile ja kolmele Jungbunzlaueri kontserni ettevõtjale adresseeritud uue otsuse vastuvõtmine ei saanud rikkuda hea halduse nõuet, millest komisjon Roquette'ile adresseeritud otsuse vastuvõtmisel lähtus. Kui 29. septembri 2004. aasta otsuse vastuvõtmisel oleks rikutud hea halduse põhimõtet, saaks sellele tugineda vaid Jungbunzlauer. Roquette kuulutab niimoodi enda omaks väite, mille võiks vastaval juhul esitada vaid Jungbunzlauer oma kaebuse esitamisel. Sellist väidet ei saa mingil juhul pidada vastuvõetavaks.
- 332 Sama on olukord väidetud kaitseõiguse rikkumisega Jungbunzlauerile adresseeritud uue otsuse vastuvõtmisel — Roquette esitab oma nimel väite, mis väidetavalt puudutab kolmandat isikut. Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et kaitseõiguse

tagamine nõuab, et huvitatud ettevõtjale on antud võimalus komisjoni poolt tema suhtes esitatud faktide, väidete ja asjaolude tõesuse ja asjassepuutuvuse kohta oma arvamust avaldada (Esimese Astme Kohtu 16. detsembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-5/00 ja T-6/00: *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied vs. komisjon, EKL 2003, lk II-5761, punktid 32 ja 33*). Käesolevas asjas ei ole esitatud ühtegi asjaolu, mille kohaselt 29. septembri 2004. aasta otsus muudaks kõnealust Roquette'ile adresseeritud otsust. Roquette ei esita ühtegi tõendit, mis näitaks, et 29. septembri 2004. aasta otsuse vastuvõtmise järgselt oleks talle ette heidetud uusi asjaolusid, mis muudavad kõnealust otsust teda puudutavat osa. Nendel põhjustel ei eirata 29. septembri 2004. aasta otsuse vastuvõtmisega vähimalgi määral Roquette'i kaitseõigusi.

333 Mis puudutab võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist seeläbi, et Jungbunzlauerile anti teist korda võimalus talle ette heidetud asjaolude suhtes oma arvamust avaldada, siis tuleb meelde tuletada, et institutsioonide õigusaktide suhtes kehtib üldjuhul seaduslikkuse presumpatsioon ja seetõttu loovad need õiguslikke tagajärgi niikaua, kuni neid ei ole tühistatud või kehtetuks tunnistatud (eespool punktis 323 viidatud kohtuotsus *ICI vs. komisjon, punkt 69*). Nii eeldatakse sellise otsuse seaduslikkust, millega isikule on määratud trahv, ja see loob õiguslikke tagajärgi tema vastuvõtmisest alates. *A contrario*, trahvi määrava otsuse kehtetuks tunnistamine kaotab selle otsuse õiguslikud tagajärjed.

334 Sellest järeldub, et kõnealune otsus selle Jungbunzlauerit puudutavas osas ja 29. septembri 2004. aastal Jungbunzlauerile ja kolmele Jungbunzlaueri kontserni ettevõtjale adresseeritud otsus ei andnud Jungbunzlauerile võimalust avaldada talle ette heidetud asjaolude suhtes „teist korda” arvamust. Jungbunzlauer võis arvamust avaldada uue otsuse suhtes, mis tehti samal ajal esimese otsuse kehtetuks tunnistamisega. Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus, et 29. septembri 2004. aasta otsuse vastuvõtmine ei saanud rikkuda võrdse kohtlemise põhimõtet Roquette'i suhtes.

- 335 Järelikult tuleb nendel kaalutlustel jätta rahuldamata Roquette'i taotlus menetluse uuendamiseks ja seetõttu ka menetlust korraldavate meetmete võtmise taotlus.
- 336 Mis puudutab Roquette'i taotlust liita käesolev kohtuasi kohtuasjaga T-492/04: Jungbunzlauer jt vs. komisjon, siis Esimese Astme Kohus leiab, et ka see taotlus tuleb jätta rahuldamata, kuna käesolev kohtuasi on otsuse tegemise staadiumis.

Kohtukulud

- 337 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Esimese Astme Kohus võib kodukorra artikli 87 lõike 3 kohaselt otsustada kulude jaotuse, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks.
- 338 Käesolevas asjas kaotas komisjon kohtuvaidluse vaid osas, mis puudutab Roquette'i trahvisumma arvutamisel tema naatriumglükonaadi käibe arvesse võtmist. See oli siiski tingitud vaid Roquette'i raskest hooletusest, et komisjon võttis arvesse vale käibe. Roquette kaotas kohtuvaidluse seoses kõigi ülejäänud nõuetega, mis ta esitas.
- 339 Niisuguses olukorras on asjaoludest tulenevalt õiglane, kui Roquette kannab ise oma kohtukulud ning temalt mõistetakse välja ka komisjoni kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (kolmas koda)

otsustab:

- 1. Määrata Roquette Frères SA trahvi suuruseks 8 105 000 eurot.**
- 2. Muuta 2. oktoobri 2001. aasta otsust K(2001) 2931 (lõplik), mis on tehtud EÜ asutamislepingu artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohaldamise menetluses (juhtum COMP/E-1/36.756 — Naatriumglükonaat) osas, milles see on vastuolus käesoleva resolutiivosa punktiga 1.**
- 3. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.**
- 4. Mõista kõik kohtukulud välja Roquette Frères SA-lt.**

Azizi

Jaeger

Dehousse

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 27. septembril 2006 Luxembourgis.

Kohtusekretär

Koja esimees

E. Coulon

J. Azizi

Sisukord

Vaidluse aluseks olevad asjaolud	II - 3146
Menetlus ja poolte nõuded	II - 3153
Õiguslik käsitlus	II - 3155
I – Rikkumise raskusaste	II - 3156
A – Sissejuhatus	II - 3156
B – Käibe kindlaksmääramine	II - 3158
1. Poolte argumendid	II - 3158
2. Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3162
C – Kartelli tegelik mõju	II - 3164
1. Esialgsed märkused	II - 3164
2. Komisjon olevat valinud vale lähenemise, kui ta püüdis tõendada kartelli tegelikku mõju turule	II - 3169
a) Poolte argumendid	II - 3169
b) Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3170
3. Argumendid, mis käsitlevad komisjoni poolt arvesse võetud kartellikokkulepete täitmist ja kartelli mõju tõendavaid asjaolusid	II - 3173
a) Kartelli erinevad faasid	II - 3173
Poolte argumendid	II - 3173
Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3174
b) Kartelli eesmärkide saavutamata jäämine tegevusperioodil	II - 3176
Sissejuhatus	II - 3176
	II - 3251

Järelevalvesüsteem	II - 3177
— Poolte argumendid	II - 3177
— Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3178
Kvoodid	II - 3179
— Poolte argumendid	II - 3179
— Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3180
Hinnad	II - 3183
— Poolte argumendid	II - 3183
— Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3184
Klientide jagamine	II - 3186
— Poolte argumendid	II - 3186
— Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3186
c) Etteheited, mis käsitlevad kartelli mõju arvesse võtmist Roquette'i ruumidest kaasa võetud graafikute alusel	II - 3187
Poolte argumendid	II - 3187
Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3188
4. Argumendid, mis käsitlevad komisjoni poolt kartelli mõju hindamisel teiste asjaolude arvesse võtmata jätmist	II - 3191
a) Turu erisuste arvesse võtmata jätmine	II - 3191
Poolte argumendid	II - 3191
Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3192
b) Ostjate arvamuse arvesse võtmata jätmine	II - 3194
Poolte argumendid	II - 3194
Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3195

ROQUETTE FRÈRES VS. KOMISJON

c)	Kahtlustava õhkukonna arvesse võtmata jätmine	II - 3197
	Poolte argumendid	II - 3197
	Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3198
D –	Roquette'i poolne kartelli mõju piiramine	II - 3199
	a) Poolte argumendid	II - 3199
	b) Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3199
II –	Rikkumise kestus	II - 3200
	A – Poolte argumendid	II - 3200
	B – Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3202
III –	Kergendavad asjaolud	II - 3207
	A – Poolte argumendid	II - 3207
	B – Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3208
IV –	Roquette'i koostöö haldusmenetluses	II - 3210
	A – Sissejuhatus	II - 3210
	B – Küsimus sellest, et Roquette oli olnud esimene ja ainus kartelli liige, kes esitas komisjonile otsuse tegemisel määrava tähtsusega tõendeid	II - 3211
	1. Üldküsimused	II - 3211
	2. Üldised märkused seoses normidega, mida kohaldatakse käesolevas asjas kartelli liikmete poolt haldusmenetluses tehtud koostöö hindamisel	II - 3211
	a) Poolte argumendid	II - 3211
	b) Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3213
		II - 3253

3. Küsimus sellest, et informatsioon, mille komisjon hankis enne Roquette'iga koostööd, oli kartelli olemasolu tõendamiseks eba- piisav	II - 3216
a) Poolte argumendid	II - 3216
b) Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3217
4. Küsimus sellest, et vaid Roquette'i esitatud andmed olid otsuse tegemisel määrava tähtsusega	II - 3220
a) Poolte argumendid	II - 3220
b) Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3225
C – Küsimus sellest, et komisjon tugineb ekslikult asjaolule, et Roquette esitas asjaomased dokumendid alles oma vastuses informatsiooninõu- dele	II - 3226
1. Poolte argumendid	II - 3226
2. Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3227
V – Ne bis in idem põhimõtte rikkumine	II - 3228
A – Poolte argumendid	II - 3228
B – Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3230
Täieliku pädevuse teostamine	II - 3235
Menetlust korraldavate meetmete taotlus	II - 3243
Kohtukulud	II - 3249